

MÚZEUMTÖRTÉNET

BALOGH Lajos

„AZ IDŐ A GAZDA MINDENÜTT...”

A VASI MÚZEUMFALU ETNOBIOLÓGIAI FEJLESZTÉSÉNEK EREDMÉNYEI 2009-TŐL 2012-IG, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ ETNOBOTANIKAI VONATKOZÁSOKRA

„A régieket nem szabad lebecsülni. Mérhetetlenül okos emberek voltak, sok tekintetben okosabbak, mint mi. Nagy előnyük volt fölöttünk, hogy olyan alkalmakra is gondoltak, amikor az idő nem kifogástalan.”

(Hamvas Béla, *Titkos jegyzőkönyv*, 1962)

BEVEZETÉS¹

Jelen dolgozat szerzője 1991 szeptembere óta dolgozik a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága (VaMMI) szombathelyi Savaria Múzeuma Természettudományi Osztályának/Tárának botanikusaként. Gondnoka a Dunántúl legnagyobb növénygyűjteményének (herbáriumának), beleértve a recens és az ősnövény-anyagot is (~ 82.000 tétel) (vö. SAMU in: Index Herbariorum). Ehhez kapcsolódik egyik kutatási tevékenysége, a gyűjtemény jelentős részét kitevő 90–190 éves, ún. történeti herbáriumok feldolgozása (pl. BALOGH et al. 2005). Eddigi fő kutatási területe azonban a hazánk élővilágának sokféleségét súlyosan veszélyeztető növényi inváziók, illetve ezek főszereplői, az ún. özönnövények elterjedésének, biológiájának és ökológiájának vizsgálatára vonatkozott (pl. BALOGH 1996, 2003; BOTTA-DUKÁT–BALOGH 2008). Pályafutásának elején, valamint időben szigetszerűen később is felbukkant a népi növényismeret (etnobotanika) iránti érdeklődés, amely elsősorban más kutatók ez irányú tevékenységének segítségével nyilvánult meg (BALOGH 1990; SZABÓ T. et al. 1991, 1992, 2002, 2003; FRENDEL & BALOGH 2004, 2006; BARTHA et al. 2011; PAPP et al. 2011a, b).

Több mint másfél évtizedes, beosztott muzeológusi pályafutás után 2008. június 1-jétől az osztályból tárrá lett természettudományi részleg vezetésére kapott

megbízást: dr. Nagy Zoltán megyei múzeumigazgató, néprajzkutatótól eddigi szakmai munkásságának fő vonulataitól eltérő feladatot kapott, a Vasi Múzeumfalu (VMF) alábbi, főként etnobiológiai tartalmakkal való gazdagítására vonatkozóan megfogalmazott igényekkel:²

– a természettudomány ismeretanyagának felhasználása a Vasi Múzeumfalu működtetéséhez és rendezvényeihez;

– terepi lehetőség felkínálása a tár számára ahhoz, hogy archeo- és etnobotanikai kísérletek kezdődhessenek, az archaikus gyümölcs kultúra egyedei megjelenhessenek, valamint falusi környezetben nevelt hasznóállatok és ház körül élő kártevők bemutatása is lehetővé váljék;

– a házak között a néprajzi irodalom által feltárt kertkultúra is bemutatásra kerülne a gyógynövényekkel együtt.

A Vasi Múzeumfalu – a VaMMI PR és Fenntartási Osztálya statisztikai adatai szerint – 2000 és 2008 között a vasi múzeumi szervezet leglátogatottabb intézménye volt. A látogatók túlnyomó többsége azonban az évi néhány nagyrendezvénykor jelentkezik: Húsvéthétfő, Szent György-napi Országos Kézműves Vásár (április 24-e körül), Múzeumok Éjszakája (június 29-e körül) és a Szent Márton-napi Nagyvásár (november 11-e körül), továbbá a kéthetes Pajtatábor gyermekeknek (nyár) és az Állatok Világnapja (szeptember 29-e), utóbbi kettő a külsős Kerekerdő Alapítvány szervezésében. A köztes időszakok látogatottságának élénkítését szolgáló fenti fejlesztési elképzelések természetesen „békeidőben” is üdvözlendők, ugyanakkor megfogalmazódásuk, illetve megvalósításuk – és az ennek nyomán remélt bevétel-növekedés – kívánalma összefüggésben

¹ A dolgozat címében szereplő idézet Oláh Andor könyvének (1986) címéből való.

² Dr. Nagy Zoltán megyei múzeumigazgató 22-19/2008 i.sz. levele Balogh Lajos tárvezetőnek. – VaMMI, Savaria Múzeum, Szombathely, 2008. dec. 4. (vö. még NAGY 1989). — A Természettudományi Tár helyzete nem (sem) könnyű, hiszen Nyugat-Magyarország legjelentősebb természettudományi muzeológiai intézményeként, illetve botanikai és zoológiai gyűjteményi bázisaként számos kutatási feladatot el kell látnia. A megyei múzeumigazgató a tudományos munkát alapvető fontosságúnak tartja, és azt hitvallásszerűen, messzemenő támogatásáról biztosította. Az élet kényszeréből fakadóan azonban mostantól tárunk erőinek mindenekelőtt a Vasi Múzeumfalu etnobiológiai fejlesztése szolgálatába állítását kéri.

van az utóbbi években a múzeumokat is erősen szorongató, az egész országot érintő nehéz gazdasági helyzettel is.

A Vasi Múzeumfalu 2009–2012 közötti etnobiológiai fejlesztési eredményeinek jelen összefoglalása³ a Savaria évkönyv számára dr. Nagy Zoltán megyei múzeumigazgató kérésére, viszonylag hirtelen jött feladatként jelentkezett, ezért a rendelkezésre álló pár hét alatt az anyag nem eshetett át a kiforrás kívánatos időszakán, stádiumain. Alapja a Múzeumi Oktatási és Képzési Központban (Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szentendre), 2008. őszi zajlott tanfolyam záródolgozata (BALOGH 2009a).⁴

Tekintettel arra, hogy szerző munkatársának – dr. Illés Péternek – a Természettudományi Tárat is magában foglaló Gyűjteményi és Adattári Osztály vezetőjének „A Vasi Múzeumfalu általános fejlesztési stratégiája 2009–2011” címmel annak idején szintén a szentendrei alkalomból készült dolgozata is ugyanezen intézményrésze vonatkozik, jelen írás több helyütt csak utal, de nem tér ki az ott részletesen tárgyalt szempontokra, hanem kifejezetten a címben megfogalmazott tárgyra összpontosít.

A CÉLOKRÓL

A technikai civilizáció gyorsuló fejlődésével a földi élővilág változatossága (a biodiverzitás) rohamosan csökken. Ezzel párhuzamosan, különösen a XX. század második felétől a hagyományos emberi műveltségkincs sokfélesége is hatványozott iramban szegényedik. A faluból városba került, a természettel közelebbi kapcsolatot tartó életmódtól eltávolodott, újabb generációk alól elfogy a hagyomány; egyre kevesebbet tudnak az elődnemzedékek mindennapjairól, tárgyi-szellemi kultúrájukról. Ezek ismeretének hiányában csökken az esélyük a testi-lelki-szellemi szempontból egyaránt teljes, egészséges értékrend vezérelte élet élésére. A megszámlálhatatlan, túlnyomó részben divat- és fogyasztásvezérelt sajtócsatorna által

világszerte nap, mint nap a társadalmakra zúdított, kétes értékű, gyakran romboló hatású műsorfolyamok (az „univerzális reklámkultúra”, SZABÓ & PÉNTÉK 1976/1996) kiegyensúlyozására hivatottak csapata arányaiban kisebb, közlési lehetőségeik korlátozottabbak, hangjuk csendesebb. Mégis, a hagyományos műveltség megőrzésének nemes céljáért érdemes és jó is ilyen csapatban küzdeni.

Általánosságban elmondható, hogy a népi kultúra számos olyan terméket, megoldási javaslatot őriz, amely az átalakuló világban segíthet az egyénnek, a mikro- és makro-közösségeknek egyaránt, ezért használhatósága felértékelődik az Európai Unióhoz történt csatlakozásunk után (ÖRSI 2003/2008). A vonatkozó ismeretátadás fontos színhelyei a civil kezdeményezések (pl. oszkói Hegypásztor Kör, vö. ILLÉS 2002) mellett a múzeumok, illetve a múzeumfaluk. A XXI. század elejére utóbbiak hagyományos hármass feladatrendszere (gyűjtés, megőrzés/kutatás, kiállítás) új funkciókkal bővült. Napjainkban a múzeumoknak szerepet kell vállalniuk a helyi közösség építésében, a helyi hagyományok megőrzésében, a helyi azonosságtudat erősítésében. Globalizálódó világunkban erre különösen nagy szükség van, és a múzeumok, mint az élethossziglani tanulás egyik meghatározó színhelyei ennek tökéletes terepét képezik (KOLTAI & KOLTAI 2005; vö. még SCHOLTEN et al. 2001; MÉSZÁROS 2007; VÁSÁRHELYI 2008).

Ami a múzeumfalukat illeti, Korek József A muzeológia alapjai című munkájában írja, hogy „a régészeti, ún. *in situ* múzeum mellett a másik szabadtéri múzeumtípus a skanzenmúzeum, amely Stockholmban alakult (1895)... A múzeum élő típusa, gazdasági udvarral, állat- és növényvilággal... A paraszti udvarokon ott találjuk a Dél-Svédországból telepített tanyákban a libákat, szarvasmarhákat, áll a faluban a templom, amely működik, és ritkán esküvőket is tartanak benne. ...

3 Az eredményekről a szerző szóban már beszámolt néhány alkalommal, így pl. Balogh L.: „Csemete-iskola”, avagy régi gyümölcs-tájfajták megőrzése a Vasi Múzeumfaluban, gyermekek közreműködésével. In: Természettudományi Muzeológusok XXVIII. Országos Találkozója, Mátra Múzeum, Gyöngyös, 2010. aug. 25-27. www.matramuzeum.hu/e107_files/downloads/muzeologustal.pdf; továbbá: Magyar Tudomány Napja, Savaria Múzeum, Szombathely, 2010. nov. 5. – Balogh L.: Régi gyümölcs-tájfajták megőrzésének lehetősége vasi példák alapján. In: Nyugat-dunántúli Térségi Tájékozótalálkozó, Vasi Múzeumfalu, Szombathely, 2011. jún. 17. – A sajtóban pedig például 2012. márciusában (GERGÓ 2012b).

4 A 2009-es dolgozat tartalomjegyzéke: 1. Bevezetés (a témaválasztás indítéka). 2. Küldetés. 3. A kiindulási állapot, előzmények: 3.1. A Vas Múzeumfalu fekvése, jelenlegi növény- és állatállománya; 3.2. A Beythe István Etnobotanikai és Kultúrnövény-evolúciós Kísérleti Kert; 3.3. A Vasi Múzeumfalu működésének személyi feltételei: 3.3.1. A VMf fejlesztéséért felelős vezetők 2009-től; 3.3.2. A VMf napi működtetésében jelenleg rendelkezésre álló személyi feltételek; 3.3.3. A VMf etnobiológiai projektje működtetésének személyi feltételei; 3.4. SWOT-elemzés a szakirányú helyzetfelméréshez. 4. A célállapot, avagy a Beythe-kert felélesztése: 4.1. Etnobotanikai vonatkozások: 4.1.1. Növényi keretkörnyezet; 4.1.2. Virágoskertek és zöldségeskertek; 4.1.3. Gyümölcsöskert; 4.1.4. Szőlőhegy; 4.1.5. Temetőkert; 4.1.6. Régi gabonák kertje; 4.2. Etnozoológiai vonatkozások: 4.2.1. Haszonállatok; 4.2.2. Egyéb állatfajok; 4.3. Közösségkapcsolati, múzeumpedagógiai vonatkozások; 4.4. Lehetséges intézményi együttműködések. 5. „Az idő a gazda mindenütt...” A Vasi Múzeumfalu etnobiológiai fejlesztésének terve 2009–2011 (táblázatos projektírás/munkatervi áttekintés). 6. Összegzés. 7. Irodalom / háttéranyag [számos további, a jelen tanulmányban nem idézett, vonatkozó szakirodalmi tétellel].

A szabadtéri múzeumok reneszánsza az 1930-as években indult meg, s tart a mai napig, kiterjedve történeti, természetrajzi területekre is” (KOREK 1988).

A mi Vasi Múzeumfalunk a zalai építés, Tóth János 1930-as évek végi kezdeményezése nyomán – a Göcseji Múzeumfalú után az országban másodikként – a szombathelyi néprajzos muzeológus, Bárdosi János vezetésével 1968-tól jött létre (BÁRDOSI 1975, 1980, 1987). Küldetését szépen jelképezi az intézményt ismertető füzet címe: Falu a város közepén (SZOMMER et al. 1998). Miként a természeti és a művelődéssel, hagyományokkal kapcsolatos (egyszóval kulturális) sokféleség őrzésében világszerte elsődlegesen az adott térség⁵ közösségei – mint őrállók – illetékesek, úgy a vasi megyeszékhelyen működő múzeumfalú feladata is az, hogy a történelmi Vas vármegye különböző földrajzi térségeinek, illetve nemzetiségi csoportjainak népi építészeti örökségét, annak belső és külső környezetével, tárgyi kultúrájával, a népszokások megelevenítésével együtt bemutassa.⁶

Tegye ezt a fentebb vázolt, hagyományőrző, nemeselvek szolgálatában, olyan, szakmailag is hiteles eszközökkel és módszerekkel, amelyekkel a társadalom, illetve a szóba jöhető közönség minél nagyobb hányada eredménnyel megszólítható, különös tekintettel a mindenkor felnövekvő nemzedékekre (vö. HORVÁTH 2008). Mivel a Vasi Múzeumfalúval kapcsolatos muzeológiai feladatokra vonatkozó általános fejlesztési tervek megvalósult és tervezett részeit dr. Illés Péter dolgozata tekintette át (ILLÉS 2009a), e helyütt mindennek (a célnak) a népi kultúra és az élővilág kapcsolatát jelző, népi élővilágismereti (etnobiológiai) vonatkozásai emelendők ki, amennyiben – lehetőség szerint – bemutatandók az egyes népi építészeti elemek által képviselt tájegységekhez kapcsolódó növényi házkörnyezeti (ædobotanikai; SZABÓ T. 1995), népi növény- és állatismereti (etnobotanikai, etnozoológiai) tartalmak, esetenként növényi génmegőrzési szerepkörrel is kiegészülve (pl. régi gyümölcs tájfajták, szőlőfajták stb.) (MERKLIN 2010c).

A KIINDULÁSI ÁLLAPOT, ELŐZMÉNYEK

1. A Vasi Múzeumfalú fekvése, növény- és állatállománya 2008-ban

A Vasi Múzeumfalú az Alpokalján, az Alpok legszorosabb értelemben vett keleti elvégződésénél, Szombathely nyugati részén helyezkedik el, ott, ahol a nyugatról határos Oladi-dombsor letörik s a Perint patak lapályába megy át. A skanzen területét északról a Perintbe torkoló Arany-patak, keletről az egykori téglagyár anyagbányája helyén az 1960-as években létrehozott Horgásztó, északnyugatról és délről pedig családi házas lakóövezet határolja.

Növényállományának eredete két felében eltérő. A régebbi, keleti területfél helyén valamikor gyümölcsös volt (TÓTH 1963), így ír erről Tóth János: *„A hegy alatti, Kárpáti Kelemenről, Szombathely nagy fiáról, a múzeum egyik megalapítójáról elnevezett Kárpáti Kelemen út mentén van a város minta- és törzsgyümölcsöse, ahol kereken ezer darab törzskönyvezett gyümölcsfa közeledik ahhoz a stádiumhoz, hogy oltógallyaival és szemzőágaival megneemesítse Szombathely gyümölcsfáit”* (TÓTH-LOMOSCHITZ 1936). A másik, az 1980-as években hozzácsatolt nyugati területfél azelőtt a Szombathelyi Kertészeti és Parképítő Vállalat csemetekertjéhez tartozott; ennek maradványai a délnyugati rész amerikai mocsári tölgyes és dél-európai feketefenyves ültetvényei. A Vasi Múzeumfalú létesítésekor *„a beépítési terv alapján elkészült a parkosítás, tereprendezés... A kertészeti terv a táj jellegzetes növénytakarójának felhasználásával jellemzi a különböző tájegységeket, az egyes telkeket életszerűvé teszi, másrészt a beépítési koncepció részeként elválaszt vagy összeköt, takar vagy átlátást biztosít, kiemel, keretez, hátteret ad”* – írja Rónai Károly, a skanzen építés tervezője (RÓNAI 1969, vö. még RÓNAI 2001). A kertterv és tereprendezés Moldvay Júlia kertépítész 1968. márciusi munkája

5 Léptéktől függően: kontinensrész, országcsoport, ország, megye, kistérség, település stb.

6 Intézményünk földrajzi értelemben vett gyűjtőköre több mint másfél évtizede kibővült a történeti Vas megye területére (vö. SZMSZ 1996). Ebből értelem szerűen következik, hogy itt lenne a helye egy őrvidéki magyar és egy hienc háznak, illetve népi építészeti egységnek is. A kisszámú, hagyományait egyre nehezebben őrző őrvidéki (burgenlandi) magyarság is bizonyosan örvendene ennek, s összefogás is segíthetné a megvalósulást (vö. POSCH & KARAL 1998). Tekintettel a II. beépítési ütem tervére (HORVÁTH & NAGY 1987) ezek beillesztésére akkor nyílna esély, ha megvalósulhatna a déli fogadó- és irodaépület építése (benne kiállítási terekkel) az Árpád utcai főbejáratnál lévő épület helyén, illetve az északi fogadóépület a Kenderesi utcai bejáratnál. Ez utóbbi lehetne talán az egyik, míg az eredetileg a nyugati oldalra tervezett kiállítási épület helye a másik őrvidéki építmény helyszíne (vö. még CSOMA 2005, HORVÁTH 2008). Szerző mintegy fél évtizede felvetette annak lehetőségét, hogy a VMF új fogadóépületét a szerves építészet legjelesebb hazai képviselőjével, a Makovecz Imre vezette irodával lehetne megtervezetni. Ez ugyan távoli ideának tűnt, de megvalósulása esetén már önmagában is komoly vonzerőt jelenthetett volna intézményünknek, a városnak és a megyének is.

(MOLDAVAY 1968)⁷, míg a későbbi fejlesztések tervezésébe Mihály Győző kertészmérnök is bekapcsolódott.

A skanzen területét északnyugat-délkeleti irányban átszelő, annak régebbi és újabb felét elválasztó, egykor itt áthaladó Árpád út nyomvonala mentét a bejárat körül gyertyán (*Carpinus betulus*) és hegyi juhar (*Acer pseudoplatanus*), míg északnyugati, a Kenderesi utcára kivezető szakaszát hegyi, korai (*A. platanoides*) és mezei juhar (*A. campestre*) fák szegélyezik. A múzeumfalu közepén a szombathelyi régészeti ásatásokból származó törmelékből és földből felhalmozott, mesterséges „faludomb” tetejének ún. Őrségi-kerekerdejét kocsánytalan és csertölgy (*Quercus petraea*, *Qu. cerris*), erdeifenyő (*Pinus sylvestris*), közönséges nyír (*Betula pendula*), vadcsereznye (*Cerasus avium* subsp. *avium*), nagylevelű hárs (*Tilia platyphyllos*), korai juhar és vadrózsa (*Rosa canina*) alkotja. A faludombon, az Őrségi kerített ház északkeleti sarkán magányos diófa (*Juglans regia*) emelkedik, a domb aljában lévő fészületet lucfenyők (*Picea abies*) ölelik, a domb északi részén erdeifenyő (*Pinus sylvestris*) és diófák alkotnak csoportot, míg nyugaton, a szlovén porta előterében fiatalabb kislevelű hárs (*Tilia cordata*) őrködik.

A délkeleten a tóból benyúló malomág partjait mézgás éger (*Alnus glutinosa*), fehér- és szomorúfűz (*Salix alba*, *S. alba* 'Tristis'), rajtuk fehér fagyöngy (*Viscum album*), továbbá közönséges mogyoró (*Corylus avellana*) és veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*) cserjéi szegélyezik. A keleti oldali Horgász-tó partjait nagyrészt mézgás éger, fehér fűz, kecskefűz (*Salix caprea*), magyar kőris (*Fraxinus angustifolia* subsp. *danubialis*), vadcsereznye, zelnicemeggy (*Padus avium*) és közönséges nyír keretezik.

A múzeumfalu északi házainak a Kenderesi utca felé kiterjedő telekvégeiben a kocsányos tölgy (*Quercus robur*), szelídgesztenye (*Castanea sativa*), cseresznyeszilva (*Prunus cerasifera*), kislevelű és ezüst hárs (*Tilia tomentosa*), valamint a fehér akác (*Robinia pseudacacia*) fái zárják a kertek alját. Utóbbi kettő Nyugat-Magyarországon tájidegen elem, bár a házak eredetijeinek építése korábban is előfordulhattak azok környezetében. A skanzen területének északnyugati és délnyugati szélei nyitottak, fás, illetve cserjés növényzet itt 2008-ban nincsen, kivéve a mesterséges faludombtól nyugatra, a Kárpáti Kelemen utca felé kivezető egykori sétányt, amelyet nagyrészt hegyi juharok és beteg, félszáradt szelídgesztenyefák kísérnek. A nyugati sarokban orgonabokrok (*Syringa vulgaris*) húzódnak, északkeleti szomszédságukban egy fiatal, de sérült törzsű kocsányos tölgy nő.

A múzeumfalu délnyugati sarkában – a szőlőhegy aljába is átnyúló – amerikai mocsári tölgy- (*Quercus palustris*) ültetvény, míg a fenntartási épület északkeleti oldalán és a szőlőhegy lábainál feketefenyő- (*Pinus nigra*) csoportok vannak. Közép-Európában mindkettő tájidegen, egzotikus elem. A házak között, udvarokon és kertek alján többnyire gyümölcsfák, így dió, fehér eperfa (*Morus alba*), házi alma (*Malus domestica*), házi szilva (*Prunus domestica*), cseresznye (*Cerasus avium*), meggy (*Cerasus vulgaris*), birs (*Cydonia oblonga*) nőnek, de néhol lucfenyő is vegyül a faluképbe. A malom nyugati előterében a múzeumi elődeink által Pável Ágoston (ezüst hárs), Tóth János (gyertyán) és Bárdosi János (tornyos tölgy, *Quercus robur* cv. *Fastigiata*) emlékére ültetett fák magasodnak. 2008-ban a skanzen cserjeállománya a házak között néhány labdarózsá- (*Viburnum opulus* 'Rosea') és orgonabokorból, az

7 A terv növényjegyzéke az alábbi fajokat tartalmazza (nem tudni, hogy ennek nyomán végül melyek kerültek elültetésre, de közülük a teljes egészében zárójelben lévő – legalábbis ilyen korúak – ma nincsenek meg, a jövőben egy részük betelepítendő, vagy ez már megtörtént): mezei juhar (*Acer campestre*), (mezei juhar paralécés ágú változata, *A. campestre* var. *suberosum*), (hamvas éger, *Alnus incana*), (zöld éger, *A. viridis*), (sósakaborbolya, *Berberis vulgaris*), közönséges nyír (*Betula pendula*), közönséges gyertyán (*Carpinus betulus*), szelídgesztenye (*Castanea sativa*), madárcsereznye (*Cerasus avium*), meggy (*Cerasus vulgaris*), (húsos som, *Cornus mas*), közönséges mogyoró (*Corylus avellana*), (egybibés galagonya, *Crataegus monogyna*), közönséges birs (*Cydonia oblonga*), (csíkos kecskerágó, *Euonymus europaea*), (bibircses k., *E. verrucosa*), (bükk, *Fagus sylvatica*), magas kőris (*Fraxinus excelsior*), (selymes rekettye, *Genista pilosa*), borostyán (*Hedera helix*), (homoktövis, *Hippophaë rhamnoides*), közönséges dió (*Juglans regia*), (közönséges fagyal, *Ligustrum vulgare*), (jerekői lonc, *Lonicera caprifolium*), (közönséges ördögceréna v. semfüsemfa, *Lycium barbarum*), vadalma (*Malus sylvestris*), (fekete eperfa, *Morus nigra* nincs, de helyette hasonló korú, a tervben nem szereplő fehér eperfák, *Morus alba* vannak), zelnicemeggy (*Padus avium*), (fehér nyár, *Populus alba*), (jegenyenyár, *P. nigra* 'Italica'), (rezgő nyár, *P. tremula*), (vadkörte, *Pyrus pyraeaster*), cseresznyeszilva (*Prunus cerasifera*), (kőkény, *Prunus spinosa*), kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*), (egres, *Ribes grossularia*), fehér akác (*Robinia pseudacacia*), gyepűrózsa (*Rosa canina*), fehér fűz (*Salix alba*), kecskefűz (*S. caprea*), (fekete bodza, *Sambucus nigra*), (házi berkenye, *Sorbus domestica*), (barkóca berkenye, *S. torminalis*), kerti orgona (*Syringa vulgaris*), (nagylevelű hárs, *Tilia platyphyllos*), (kányabangita, *Viburnum opulus*), labdarózsza (*V. opulus* 'Roseum'), (Otelló szőlő, *Vitis vinifera*). Örökzöldek: (közönséges boróka, *Juniperus communis*), (vörösfenyő, *Larix decidua*), közönséges luc (*Picea abies*), erdeifenyő (*Pinus sylvestris*). Gyümölcsfajták (még azonosítandók): házi alma (*Malus domestica*): Koszosalma (Bóralma), Pogácsaalma, Cigányalma, Szentiványi alma; házi körte (*Pyrus communis*): Mézeskörte, Tüskéskörte, Rozséró körte, Sózókörte; házi szilva (*Prunus domestica*): Búzaszilva. Parasztkerti növények: (kerti mályvárózsza, *Alcea rosea*), (kerti szegfű, *Dianthus caryophyllus*), (szírvirág, *Dicentra spectabilis*), (császárkorona, *Fritillaria imperialis*), (csicsóka, *Helianthus tuberosus*), (fehér liliom, *Lilium candidum*), (tigrisliliom, *L. lancifolium*), égőszerelem (*Lychnis chalcidonica*), (kerti bazsarózsza, *Paeonia officinalis*), (pántlikafű, *Phalaris arundinacea*), (sárga rózsza, *Rosa foetida*), (kerti ruta, *Ruta graveolens*), (teltvirágú szappanfű, *Saponaria officinalis* var. *pleniflora*), házi kövirózsza (*Sempervivum tectorum*), (Boldogasszony mentája, *Tanacetum balsamita*).

alsósági ház kapuján lilaakácból (*Wisteria sinensis*), a szőlőhegyi gyepűben és vízpartokon fekete bodzából (*Sambucus nigra*), veresgyűrű somból és vadrózsából áll. Egzotikus dísznövények veszik körül a gondnoki épületet, így: ezüstfenyő (*Picea pungens* 'Glauca'), tiszafa (*Taxus baccata*), kaukázusi jegenyefenyő (*Abies nordmanniana*), hegyeslevelű liliumfa (*Magnolia acuminata*), oregoni hamisciprus (*Chamaecyparis lawsoniana*) és fekete-fenyő négy évtizedes példányai.

A lágyszárú növények tekintetében elmondható, hogy a múzeumfalú területének legnagyobb részét kaszált/nyírt és taposott/legeltetett gyepársulások képezik, amelyet a meglévő állatállomány helyenként nyílt, szabad földoltokkal bíró gyeppe (juhok), vagy csupasz földfelszínre (lófuttató) változtat. Négy ház udvarán eltérő gondozottsági fokú zöldség-, fűszer-, illetve dísznövényes kiskertek vannak. A múzeumfalú északnyugati részén korábban művelés alatt állott, 1996-tól közel egy évtizeden át működött kísérleti kert területe néhány, annak idején iskolázásra szánva beültetett, de túlnőtt gyümölcsfáján kívül növényeit tekintve kiürült, 2008-ban lófuttató. A vízközeli helyeken néhol a növényzet természetszerű köntöst is ölt, például a malomágban a tó és a zsilip között a sárga tavirózsa (*Nuphar luteum*) hinarazik,⁸ némelyik kútban pedig a védett gímpáfrány (*Phyllitis scolopendrium*)⁹ talál menedéket. A skanzen másik védett növénye a faludomb gyepjében szép számban nyíló szártalan kankalin (*Primula acaulis*). Lágyszárú dísznövényként ültetve előfordul a lángszínű sásliliom (*Hemerocallis fulva*), májusi gyöngyvirág (*Convallaria majalis*), fehér árnyékliliom (*Hosta plantaginea*), kerti nőszirom (*Iris germanica*) és az illatos bazsarózsa (*Paeonia lactiflora*).

Az **állatállományt** 2008-ban részben szabadban tartott mintegy 25 rackajuh, továbbá 2 ló, 1 hidasban nevelt mangalica (*Sus scrofa* var. *domestica*), valamint 5 kivadult házi lúd (*Anser anser* var. *domestica*) képezte. A juhok (*Ovis aries aries*) eredetileg a Fertő-Hanság Nemzeti Park tulajdonai, szaporulatuk azonban már a múzeumé. A lovakat (*Equus caballus*) a szombathelyi Reményik Sándor Evangélikus Általános Iskola támogatásával tartotta egy külső bérlő. Korábban egy másik külső gazda is tartott itt számos egyéb állatot is, sertést, kecskét (*Capra aegagrus hircus*), szamarat (*Equus asinus asinus*),

házikacsát (*Anas platyrhynchos* var. *domestica*) stb. Mivel kecskéi állítólag a Vasi Múzeumfalú műtárgyait károsították, a gazdával átmenetileg szünetelt az együttműködés.

2. A Beythe István Etnobotanikai és Kultúrnövény-evolúciós Kísérleti Kert

Dr. Szabó T. Attila, a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, majd a Veszprémi Egyetem botanikaprofesszora oktatási és kutatási céllal – 1970-es évekbeli kolozsvári előzményeket követően – előbb Szombathelyen több helyütt, majd Veszprémben kísérleti kertet hozott létre, amelyek meglétük időbeni egymásutánosságában az alábbiak voltak (SZABÓ T. 1998):

- BDTF Biológia Tanszék, Szombathely–Perint: Génökológiai és Kultúrnövény-evolúciós Laboratóriuma (LEGEC) kísérleti kertje (az egykori Gergye-kertészet helyén, dr. Kovács J. Attila főiskolai tanár, Gergye Károly, majd Török László kertészek és Balogh Lajos muzeológus közreműködésével, a Technika Tanszék gyakorlókertjével együtt, 1988–1993);

- (– Gyep- és Takarmánygazdálkodási Kft., Szombathely–Szőlős: kísérleti kertje (az egykori Erdődy-kastély kertjében; Vargyas Csaba igazgató, dr. Kovács J. Attila és Török László közreműködésével, 1991–1990-es évek közepe);

- BDTF Növénytani Tanszék, Szombathely–Herény: Beythe István Génökológiai Kísérleti Kert (a Kámoni Arborétumban, dr. Kovács J. Attila, Török László és Balogh Lajos közreműködésével, a Technika Tanszék gyakorlókertjével együtt, 1993–1997);

- BDTF Örökléstan Tanszék, Szombathely–Olád: **Beythe István Etnobotanikai és Kultúrnövény-evolúciós Kísérleti Kert** (a **Vasi Múzeumfaluban**, Török László közreműködésével, 1996–2000[2005]–);

- VE, Biológiai Intézet, Veszprém: Beythe András Környezetbotanikai Kísérleti Kert (1999–2005), növényanyagának egy része a folyamatosság megőrzésének szándékával a következő helyre került:

- Pannon Egyetem, Georgikon Kar, Biotechnológiai és Növénytudományi Tanszék Botanikus Kertje, Keszthely (2005–).

Az 1988-ban Szombathelyen majd 1998-ban Veszprémben alapított kísérleti kertetek fő célja az volt, hogy biológiai (genetikai) és botanikai információk gyűjtésével, az információk oktatás révén való terjesztésével segítse az

8 Dankovics Róbert 2010-es telepítése nyomán a malomág nyugati végében ma már a fehér tündérrózsa (*Nymphaea alba*) telepei is virítanak.

9 Keszei Balázs kőszegi botanikus-tanár hívta fel rá figyelmemet.

1. ábra. Dr. Szabó T. Attila, Balogh Lajos, Káldy Lajos Géza és dr. Nagy Zoltán a Gyümölcsfajták Káldról című kiállítás megnyitóján a Vasi Múzeumfaluban, 1996. október 5-én (fénykép: dr. Szabó T. Attila)
Abbildung 1. Dr. Attila Szabó T., Lajos Balogh, Lajos Géza Káldy und Dr. Zoltán Nagy auf der Ausstellungseröffnung zu den Obstsorten von Káld im Freilichtmuseum Komitat Vas, am 5. Oktober 1996 (Foto: Dr. Attila Szabó T.)

2. ábra. Dr. Gráfik Imre, dr. Szabó T. Attila, dr. Csoma Zsigmond, Balogh Lajos és dr. Nagy Zoltán a Káldi Kertbarát Kör tagjaival a Vasi Múzeumfaluban, 1996. október 5-én (fénykép: dr. Szabó T. Attila)
Abbildung 2. Dr. Imre Gráfik, Dr. Attila Szabó T., Dr. Zsigmond Csoma, Lajos Balogh und Dr. Zoltán Nagy mit den Mitgliedern des Kreises der Gartenfreunde aus Káld im Freilichtmuseum Komitat Vas, am 5. Oktober 1996 (Foto: Dr. Attila Szabó T.)

ember élő környezetében fontos szerepet játszó növényi változatosság tanulmányozását és védelmét. Ennek érdekében folyt a csíraplazma gyűjtése a természetes és termesztett flórából, valamint a gyűjtött anyag tanulmányozása és csereanyagként való hozzáférhetővé tétele (SZABÓ T. 2005). A szombathelyi kerteket Török László, a BDTF által foglalkoztatott, főstátuszú kertész művelte, akinek nyugdíjba menetelével egy időben a Vasi Múzeumfaluban lévő kísérleti kert is álomba merült. Növényállományának jelentős része átkerült a veszprémi kísérleti kertbe (pl. a Közép- és Délkelet-Európa különböző térségeiből származó Teleki-virág/*Telekia speciosa*-gyűjtemény, amelynek összegyűjtésében és vizsgálatában e sorok írója is részt vett, vö. SZABÓ T. et al. 2003).

A tárgyalt témakör szempontjából nevezetes események voltak a Beythe-kerti etnobotanikai kiállítások. Az elsőt a BDTF Génökölógiai és Kultúrnövény-evolúciós Laboratóriuma, a Nemzetközi Clusius-kutató Társaság Szombathelyi Csoportja és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága szervezésében, „Gyümölcsfajták Káldról (Vas megyéből)” címmel a Káldi Kertbarát Kör mutatta be a Vasi Múzeumfalú Etnobotanikai Kertjében 1996. október 5-étől, dr. Nagy Zoltán, akkori megyei múzeumigazgatóhelyettes hathatós

támogatásával (SZABÓ T. 2001; vö. még PÁLMAI – SZABÓ 1999) (1. és 2. ábra).¹⁰ A második „*Almafajták Magyarországról – A nemes alma (Malus domestica Borkh. ssp. domestica) géninamikai felmérése a BDTF biológus és környezetvédő hallgatóinak 1999. szeptember-októberi gyűjtése tükrében*” címmel a BDTF, a Vasi Múzeumfalú Etnobiológiai Részlege (Beythe-kert) és a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ közös bemutatójaként, Beythe András halálának 400. évfordulójára jött létre (vö. SCHUH & SCHUH 2006).

A BEYTHE-KERT FELÉLESZTÉSE

– A VASI MÚZEUMFALU ETNOBIOLÓGIAI FEJLESZTÉSÉNEK EREDMÉNYEI 2009-TŐL 2012-IG

A Vasi Múzeumfalú létezésének időszerű néprajzi célját jelentő népi építészeti, tárgyi és szellemi kulturális örökség megőrzése és bemutatása természettudományi megközelítésben az itt lévő hagyományos népi építészeti emlékek nekik megfelelő korú és összetételű élőkönyveti beágyazását (is) jelenti. Másként fogalmazva, a skanzen területét az itt képviselt horvát-, magyar-, német- és szlovénajkú Vas megyei falvak bel- és külterületén, illetve határában, az általuk jelzett korban

¹⁰ A kiállítás létrejöttében dr. Szabó T. Attila, dr. Nagy Zoltán (és a szerző) mellett fontos szerepe volt a 2009. május 18-án, 85. évében elhunyt Káldy Lajos Géza ny. tanárnak, a Kertbarát Kör elnökének.

3. ábra. Dr. Szabó T. Attila, dr. Balogh Lajos, dr. Nagy Zoltán, Kovács Ferenc és Linka Sándor a dr. Gáyer Gyula emlékére ültetett, első emlékfá – szelídgesztenye – mellett, 2009. április 25-én (fénykép: Balogh Lajos)

Abbildung 3. Dr. Attila Szabó T., Dr. Lajos Balogh, Dr. Zoltán Nagy Zoltán, Ferenc Kovács und Sándor Linka neben dem ersten Gedenkbaum – einer Esskastanie – zur Erinnerung an Dr. Gyula Gáyer, am 25. 2009. (Foto: Lajos Balogh)

jellemző növény- és állatvilággal, illetve annak legalább jelzésértékű modellezésével szakszerű – tudományos igényű – benépesíteni.

A skanzennek az 1960-as évek végén Moldvay Júlia által megtervezett, fentebb ismertetett faültetései jól modellezték a célnak megfelelő növénykörnyezetet, ugyanakkor négy évtized múltán az többhelyütt kiegészítésre, korrekcióra szorul. Ez részben az elhaló, veszélyessé vált vagy nem oda illő, egzotikus fák eltávolítását, másrészt újabb telepítéseket jelent. Utóbbiak részleteit a későbbiekben taglaljuk.

A Vasi Múzeumfalú Szombathely városának jellegzetes, archaikus jellegű zöld szigete, ahol a beágyazó élő-környezetet összefoglalóan „Beythe-kert”-nek hívjuk. Névadója dr. Szabó T. Attila, aki a már említett – lágyszárú növények bemutatását célzó – kísérleti kertet működtette itt 1996–2005 között. Beythe István a XVI. század végén Carolus Clusius világhírű németalföldi tudós magyar munkatársa volt. Clusius Pannónia növényvilágának első tudományos feltárója, akit a németújvári humanista főúr, Batthyány Boldizsár és lelkesze, Beythe István segített úttörő munkájában, s a népi növény- és gombanevek összegyűjtésében (vö. BALOGH 1994, 2010d; SZABÓ T. 1998).

4. ábra. Az újonnan ültetett emlékfák első példányának táblája
Abbildung 4. Tafel der ersten Exemplare der neu gepflanzten Gedenkbäume

1. Etnobotanikai vonatkozások

A Vasi Múzeumfalú népi növényismereti fejlesztésével kapcsolatos szakmai teendőket 2008. ősze óta dr. Balogh Lajos tervezi és szervezi, a néprajzi vonatkozásokban dr. Illés Péter osztályvezetővel és dr. Nagy Zoltán megyei múzeumigazgató, néprajzosokkal történő folyamatos konzultációval, illetve segítségükkel, míg a helyi, gyakorlati megvalósítás terén 2009. május 15-étől Lendvai Zoltán és Vincze Péter múzeumfalui karbantartók, 2010. szeptember 15-étől Dankovics Róbert (aki ekkortól a múzeumfalú csoportvezetője), 2011. szeptember 1-jétől pedig Márczi Elvira kertészmérnök rész munkaidős közreműködésével.

1.1. Növényi keretkörnyezet és a „Falu-erdő”

A fenti célok érdekében 2009-től a térségünkre jellemző őshonos erdei fák és cserjék mintegy másfélszáz példányát ültettük el a skanzen különböző, elsősorban peremi részein (BALOGH 2009b, 2010e, VOJNOVIC 2009a, b). Ennek első, jelképes mozzanata 2009. április 25-én, a Szent György-napi Vásáron történt, amikor Kovács Ferenc, Vas Megye Közgyűlésének elnöke dr. Gáyer Gyula (1883–1932) bíró és botanikus, a Vasvármegyei Múzeum Természettajzi Tárának vezetője¹¹

¹¹ Életrajzának legutóbbi részletes összegzését lásd: BALOGH (2002).

emlékének ajánlva a csipkerekai szőlőspince előterébe szelidgesztenyét (*Castanea sativa*) ültetett „a Vasi Múzeumfalu népi élővilágismereti (etnobiológiai) fejlesztését célul tűző, újjászülető Beythe-kert számára”. Ugyancsak ezért ültetett egy házi berkenyét (*Sorbus domestica*) a petőmhályfai pince elé Majthényi László, Vas Megye Közgyűlésének alelnöke is (3. és 4. ábra). 2009. november 26-án – tekintettel az 1908-ban alapított Vasvármegyei / Savaria Múzeum évszázados fennállására – a múzeumi munkatársakkal 101 fát és cserjét ültettünk el, majd másnap újabb ötvenet. E programrész megvalósulásához a PRENOR Kertészeti és Parképítő Kft. és a Pannónia Mezőgazdasági Termelőszövetkezet is hozzájárult, támogatásukat ez úton is köszönjük! (Bár általános jellegű észrevétel, itt jegyezzük meg, hogy a növényi fejlesztéseket úgy tervezzük, hogy azok megfeleljenek a néprajzi és a gyakorlati szempontoknak is. Az egyes beavatkozások – mint forrópontok – tervezett helyeit a korábbi kézirat térképen ábrázolja (BALOGH 2009a), míg a Vasi Múzeumfalu 2008 előtt telepített idősebb, illetve ezt követően ültetett fiatalabb fásszárú növényeinek jegyzékét a 2. táblázat tartalmazza.)

A Vasi Múzeumfalu természetközeli erdeje és környezete kialakítása

„2010 – a Biológiai Sokféleség Világéve –” óta a Vasi Múzeumfalu délnyugati részén található egzóta-ültetvény átalakításával folyik a természetközeli Falu-erdő létrehozása, amely térségünk egyik leggyakoribb fás növénytársulása, a gyertyános-tölgyes lesz, annak jellemző fa-, cserje- és lágyszárú fajaival (BALOGH 2011a). A mintegy negyven éves amerikai mocsári tölgy és dél-európai feketefenyő-ültetvényekkel kapcsolatos terveket, illetve átalakításuk indokait – a bizonyos szempontból érthető aggályok miatt – szükséges kissé részletesebben megvilágítani.

A szakmai hitelesség igénye megkerülhetetlenné teszi a vonatkozó alapkérdést: kívánatos-e, hogy egy múzeumfalu ember alkotta tárgyi berendezése (régii építményei, bútorai, használati tárgyai stb.) mellett az élőkönyezet is az előbbieknél megfelelő korra jellemző legyen-e? Komoly szakmai megfontolás esetén a helyes válasz nem lehet kétséges.

A népi kultúra és az élővilág kapcsolatának szakszerű ismertetése, értelmezése, a nagyközönség számára való magyarázata megkívánja, hogy az élő és élettelen (mű)tárgyak mindegyike a „helyén legyen”. Miként egy Kárpát-medencei múzeumfalu házainak udvarára nem illenek amerikai vagy távol-keleti tuják, hegyének tetejére mamutfenyők, úgy egy skanzen szőlőhegyének oldalába sem a Kárpát-medencében természetes körülmények között elő nem forduló fenyők valók, s a faluhátban mutatkozó Patyomkin-erdők is hamisak, ha más földrészek fájainak egynemű (homogén) ültetvényei alkotják, úgy ahogyan még hazájukban sem fordulnak elő (hanem csak a hosszú idő alatt kialakult ottani növénytársulások alkotóelemeiként).

Miként minden településen, úgy a megyeszékhely területének ezredrészén helyet kapó Vasi Múzeumfalu kerítésén kívüli városban is másföldi (egzotikus) fa- és cserjefajok végtelen tömege él. Ezeket dísnövényekként ültetik közterületen és magánkertekben egyaránt (jórésük el is vadul), de ilyenek bő gyűjteményét vonultatja fel a számos vasi arborétum és kastélykert is. E növényfajok többsége azonban egyáltalán nem élt falvainkban és környékén azokban a korokban, amelyeket a Vasi Múzeumfaluban bemutatott házak, illetve porták képviselnek. Korabeli falvaink határában még kevésbé voltak jellemzők Észak-Amerikában őshonos mocsári tölgy (*Quercus palustris*)-ültetvények,¹² s a szőlőhegyeken sem nőttek a Mediterráneum hegyvidékein otthonos feketefenyők (*Pinus nigra*).¹³

A Vasi Múzeumfalu déli sarkában elterülő mocsári tölgy-ültetvényt és a belső előterében lévő kisebb feketefenyő-állományt nem a skanzen tervezői-, illetve fejlesztői, nem múzeumi szakemberek telepítették, hanem azok a létesítést megelőző területhasználat örökségei. Miként azt fentebb már említettük, itt is hangsúlyozzuk, hogy míg a múzeumfalu régebbi, keleti területfelének helyén valamikor gyümölcsös volt (Тóти 1963), addig az 1980-as években hozzácsatolt nyugati területfél azelőtt a Szombathelyi Kertészeti és Parképítő Vállalat csemetékertjéhez tartozott; ennek maradványai a déli sarok mocsári tölgy- és feketefenyő-ültetvényei.

A biológusok szándékosan nem erdőnek, hanem (fa)ültetvénynek nevezik az adott földrészen tájidegen

12 Nem tévesztendő össze az Európában őshonos kocsányos vagy mocsártölgygel (*Quercus robur*).

13 Előbbinek hazánkban még egzóta-kísérleti erdészeti telepítése is jelentéktelen arányú, utóbbi fenyőféle dolomitkopárainkra történt, erószakolt telepítésével pedig igen nagy, gyakran végzetes természetvédelmi károkat okoztak a XX. század második felében.

5. ábra. Czöndör János és dr. Balogh Lajos őshonos fafélék csemetéit ülteti a kiritkított amerikai mocsári tölgyesbe, 2011. április 4-én (fénykép: Balogh Lajos)

Abbildung 5. János Czöndör und Dr. Lajos Balogh pflanzen Setzlinge einheimischer Baumarten in den amerikanischen Mooseichenwald, am 4. April 2011. (Foto: Lajos Balogh)

fák szabályos rendbe telepített állományait, amelynek például Közép-Európában az akácok, a nemes nyárasok, vörös tölgyesek, feketefenyvesek, vagy Afrikában és a Mediterráneumban az Ausztráliából való eukaliptuszok stb. Ezek alatt ugyanis nem tud megmaradni az eredeti, őshonos erdőtürsülások aljnövényzetének jellemző, gazdag fajösszetételű flórája, természetes növényközvetkezői, hanem helyettük leszegényedett, jellegtelen származéktársulások tengődnek. Ezek növényi, és a táplálékláncok révén állati változatossága, sokfélesége – tehát teljes biodiverzitása – jóval alulmúlja a természetes állapotokban megvoltát. Egyértelmű hát a csapás, amelyet telepítésük a természetes életközösségek változatosságára mér (vö. 2010 – A Biológiai Sokféleség Világéve; BALOGH 2011b).

A fenti érvek nyomán tehát kívánatosnak tartható, hogy a Vasi Múzeumfalvi déli sarkában lévő tájidegen faültvényeket fokozatosan az eredeti vasi tájba illő, természetközeli „Falu-erdő”-vé alakítsuk. Mivel a vasi térség falvainak embere leggyakrabban ezekkel találkozott, legkézenfekvőbb egy (tágabban értelmezett) gyertyános-tölgyes (*Quercus-Carpinetum* s.l.) erdőtürsülés mesterséges kialakítása, amely azonban igen nagyvalószínűséggel, belátható időn belül természetesen állapotúvá fejlődhet. Egy ilyen erdő újjáélesztésére azért is jó esély van a Vasi Múzeumfaluban, mert e térségnek az emberi beavatkozás előtti eredeti, illetve emberhatás nélkül jelenleg is potenciális vegetációtípusát (magától is kialakulható növényzetét) képviseli. Más szempontból pedig e térségjellemző növényközvetkező újraképződését segítheti, hogy a Szombathelytől néhány kilométerre nyugatra húzódó gyertyános-tölgyes erdők növényzetének keleti hírmondói egészen a szomszédos Oladi-dombig, illetve a Felső-hegyig húzódnak. Mint ilyenek, szaporítóképlet-forrásként is szóba jöhetnek, ahonnan akár a potenciális vegetáció újraképződését – szándékainkat

erősítve – támogatják. Mindez a jövőben akár erdei természetismereti tanösvény létesítését is lehetővé teheti a Falu-erdőben.

A leendő gyertyános-tölgyes erdő türsülésalkotó fajainak betelepítéséhez szükséges a mocsári tölgy (*Quercus palustris*) sűrű állományának kellő mértékű, szálasos ritkítása. A kivágott fák helyén nyíló lécek elegendő fényt adnak a telepített facsemeték növekedésének, egyúttal védve is azokat az erős időjárási hatásoktól. A fiatal fák növekedésével párhuzamosan folytatódhat a jövőben a további mocsári tölgy-példányok kivétele, mígnem néhány évtized múlva fokozatosan át nem veszik amazok helyét a lombkoronaszintben. A felújítás alatt lévő erdőbe fokozatosan bevihetők a gyertyános-tölgyesek jellemző cserje- és lágyszárú fajai is. Utóbbiak néhány év alatt érdemi szaporodásra képesek, és hamar a megújuló erdőfolt látványos díszéivé válhatnak.¹⁴ Noha ezen átalakítás eredménye csak évek múlva fog igazán gyümölcsözni, a szabadtéri néprajzi muzeológia e téren támasztott szakmai követelményeinek érvényre jutását kívánja természettudományi szempontból is hitelesebbé tenni. A fentebb elmondottak érdekében 2011. januárjában elkezdtek az ültetvények szálasos ritkítását, majd a vasi térségben őshonos fásszárúak telepítését (BALOGH 2011a) (5. ábra). 2012. tavaszán pedig a Szombathelytől nyugatra eső erdőkből nem védett lágyszárú növényeket is hoztunk be az aljnövényzet újraképződését segítő, pl. bogláros szellőrózsa (*Anemone ranunculoides*), odvas keltike (*Corydalis cava*), kisvirágú hunyor (*Helleborus dumetorum*), fürtös

¹⁴ A mocsári tölgy-ültetvény alatt az elmúlt évtizedekben megtelepedett, védett széleslevelű nőszőfű (*Epipactis helleborine*) nevű kosborfélé számos példányának megővése a beavatkozások vegetációs időn kívül történő elvégzésével biztosítható.

salamonpecsét (*Polygonatum multiflorum*), salátabog-lárka (*Ranunculus ficaria*) és olocsán csillaghúr (*Stellaria holostea*) stb.

A mocsári tölgy-ültetvény előterében lévő feketefenyők (*Pinus nigra*) a múzeumfalú főútján kívüli, fenntartási épület felől eső állományának sorsa további mérlegelést igényel, de a főút körén belül eső mocsári tölgy- és feketefenyő-példányok fokozatosan a vasi szőlővidékeken (Kőszeg-hegyalja, Vashegy, Vasi-Hegyhát) hagyományosan (természetesen és ültetetten) előforduló fajokra cserélendők le, így például kocsánytalan tölgyre (*Quercus petraea*), erdeifenyőre (*Pinus sylvestris*), gyümölcsfákra stb. Szelídgesztenye (*Castanea sativa*) és házi berkenye (*Sorbus domestica*) például már több került a szőlőhegyre (BALOGH 2010e).

A további, idősebb fa- és cserjeállomány alakítása

A Vasi Múzeumfalú idősebb fa- és cserjeállománya több okból kifolyólag is alakításra szorult, amelyet három fő tényező határozott meg. Balesetvédelmi okok és a fák épségének megóvása is szükségessé tette az elszáradt vagy beteg ágak, valamint a – főként a malomág menti fűzfákon – rendkívüli mértékben elszaporodott fagyöngyterhelés eltávolítását. Az egyes építészeti elemekre irányuló, illetve tájképi rálátási szempontok indokolták a helyenként erős takarásúvá növekedett fák és cserjék ritkítását. Ez egyrészt a Horgásztóból benyúló malomág menti partszakaszra vonatkozott, például a haranglábnál. A Horgász-tó parti fa- és cserjeállomány ritkítása pedig fokozta a Kenderesi utcai lakossági, illetve turistaforgalom betekintési lehetőségét, így látogatósálgató hatású lehet. A skanzen nyugati részén ÉK-DNY-i irányban húzódó, idősebb juhar- és szelídgesztenyefákból álló fasort a száraz vagy erősen beteg ágak eltávolításával igyekezzünk megmenteni, s további, hasonló fajfajú telepítésekkel tervezzük kiegészíteni (BALOGH 2011a).

1.2. „Csemete-iskola” – a Beythe-kert gyümölcsöse (Régi gyümölcs-tájfajták gyűjteménye)

„Szülőfalumban gyermekkoromban majdnem minden ház udvarán akadt egy körtefa, vagy a kert végén, akár a szőlőben, vagy a kipusztult szőlő helyén a páskomokban. ... Szaftos, piros belül a legtöbb, de volt Kálmán-körte, szegfűkörte és torzsátlan. Hullott a férgese, de nem veszett kárba, fölették a disznók. Gyönyörűek voltak, ha kivirágoztak az óriási vén gyümölcsfák udvarokban, szérűkben, de a legszebbek magányosan künn a határban. Tiszteletből elkerülték az ekével. – Ma vén gyümölcsfát tartani szégyen, mert nem kifizetődő. Nem növekszenek gyermekeink örömeivel ágaik között és nem öregszenek velünk. Csak termelünk rajtuk. Rabszolgákká változtak egykori barátaink, a fák” – írta Tatay Sándor egykoron.

Az elméleti vonatkozásokba ehelyütt részletesebben belemerülni nem kívánva, csak emlékeztetünk rá, hogy az eltűnőben lévő régi gyümölcs tájfajta génvagyon megőrzésének fontosságára az utóbbi években egyre több szakmunka is felhívta a figyelmet idehaza s külföldön is, például SURÁNYI (1988, 2002, 2005b), NAGY-TÓTH (1998, 2006), ODOROZZI-ABRAM (2001), GERGER-HOLLER (1999), SZABÓ-KOCSIS-MOLNÁR (2001), SZABÓ T. (2001), KOMONYI (2010), SZABÓ-SZABÓ (2012).

A fenti elvekhez kapcsolódva, a Vasi Múzeumfalú népi élővilágismereti fejlesztésének egy további fejezete a maiaknál gyakran ellenállóbb, gazdagabb ízvilágú, régi és helyi gyümölcsfajták (történelmi és tájfajták) telepítése, amellyel napjainkban eltűnő sokféleségük megőrzéséhez kívánunk hozzájárulni, illetve az ezekkel és felhasználási módjaikkal kapcsolatos népi növényismerettel együtt a nagyközönségnek bemutatni.¹⁵ Különösen a Nyugat-Dunántúlra, az ausztriai Óvidékre (Burgenlandra) és a szlovéniai Muravidékre jellemző régi gyümölcs-tájfajták gyűjtjük be, minek nyomán – a régi gyümölcskultúra (ANDRÁSFALVY 2001) egyedeinek megjelenésével – a Vasi Múzeumfalú növényi örökítőanyag-megőrzési, ún. génbanki¹⁶ szerepkörrel is gazdagodik (vö. Kárpát-medencei Gyümölcsész Hálózat, www.mnvh.eu; SZABÓ-SZABÓ 2012).

¹⁵ Örvendetes, hogy a témakör napjainkban a napisajtóban is egyre több teret kap; példaként a vonatkozó, klasszikus szakirodalmak egyik legutóbbi, a nagyközönség számára készült, jó összefoglalását (AMBRUS 2012) említjük Ambrus Lajos, József Attila-díjas író, az értékmentő irodalmi pomológia talán legaktívabb hazai prókátora (AMBRUS 2005), a Vasi Múzeumbarát Egylet elnöke tollából. Őrizd meg a jövődet Gyümölcsoltó Boldogasszony napján! címmel pedig 2012. márciusában Vas megyei civilek felhívására országos mozgalom indult őshonos gyümölcsfajtáink megőrzéséért, amelyet Kovács Gyula, pórszombati erdősz kezdeményezett, V. Németh Zsolt államtitkár és a Vidékfejlesztési Minisztérium támogatásával (VMS 2012a).

¹⁶ Ha konkrétan nem is, elvben ide kapcsolódik, hogy 2011-től a szombathelyi Savaria Múzeum a hazánk és a Pannon ökorégió teljes növényvilágát – az emberi ség táplálására használt és a vadon élő növények sokféleségét – azok magmintáinak begyűjtésével megőrizni célzó Pannon Magbank program Nyugat-magyarországi (Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megyék) begyűjtő központja, térségi koordinátora dr. Balogh Lajos (ANONYMUS 2012a, b, GERGŐ 2012a, MERKLIN 2012a).

6. ábra. Káldy Lajos festőművész Sárga szilva csemete ültetése közben, Illés Péter, dr. Nagy Zoltán és dr. Balogh Lajos társaságában, 2009. november 25-én (fénykép: Illés Péter)
Abbildung 6. Der Maler Lajos Káldy beim Pflanzen eines Geldpflaumenbaumes, in Gesellschaft von Péter Illés, Dr. Zoltán Nagy und Dr. Lajos Balogh, am 25. November 2009.
 (Foto: Péter Illés)

Ezen nemes ügy népszerűsítése érdekében az Őrségi Nemzeti Park Őriszentpéteri Csörgőalma-gyümölcsös-kertje (Császárné UHRIN é.n.), a viszáki Tündéerkert és az Oszkói Hegypásztor Kör szép példáihoz hasonlóan szeretnénk munkálkodni. Utóbbi kettő és a mi programunk fő segítője is Kovács Gyula pórszombati erdész, gyümölcsész (pomológus), aki a nagyszüleink falusi kertjei alatt többnyire már pusztulófélben lévő öreg fákat módszeresen felkutatja és oltással szaporítja. Tevékenységének súlypontja Göcsej, Hetés, Őrség és Vendvidék, de a Kárpát-medence távolabbi térségeiből, Erdélyből és a Felvidékről is kap szaporítóanyagokat.

Az első gyümölcs-tájfajták 2009. november 26-án kerültek a Vasi Múzeumfalú földjébe, köztük a Káldy Lajos múzeumi tárgyrajzoló grafikus, festőművész által a Zala megyei Alsószenterzsébetről származó Sárga szilva (6. ábra). Aztán folytatódott a 2010. április 17-i Szent György-napi vásáron a dr. Gaál Károly néprajztudós, tanácsvezető egyetemi tanár (Bécs) emlékére özvegye, Gaál Edit által ültetett Ceglédi óriás sárgabarackkal, majd V. Németh Zsolt, Vasvár város polgármestere, vidékfejlesztési államtitkár Őrségi tuskés körtéjével (BALOGH 2010a, c, e), és mások által elültetett facsemetékkel.

A Múzeumi Világnap(ok) alkalmából, 2010. május 19-én további, több mint félszáz gyümölcs-tájfajta csemetét telepítettük a Vasi Múzeumfalú Beythe-kertjébe. Néhány példa a Kovács Gyula által többségében Vas megyéből gyűjtött és elültetett fajtákból: Aranypármén (Magyarföld), Boralmá (Magyarszombatfa), Csíkos rétesalma (Apátistvánfalva), Nyári piros alma (Énlaka, Erdély, Románia), Őszi piros alma (Oszkó), Török Bálint-alma (Nyitra, Felvidék, Szlovákia), Aszalókörté (Báza, Zala megye), Kerekkörté (Viszák), Héberkörté (Medes, Zala megye), Jancsikörté (Viszák), Téli macskafej körté (Őriszentpéter), Pünkösdi cseresznye (Szalafő), továbbá Hosszú szilva, meggy, kajszli, házi berkenye,

naspolya stb. A facsemeték gyermekek általi ültetésének és jelképes örökre fogadásának tényét a fák mellé helyezett táblák örökítik meg. A Vas megyei Harasztifalú – skanzenünk északi részében felépíteni tervezett¹⁷ – régi iskolaépületének kertjébe telepített gyümölcsös kapuján az alábbi olvasható:

„CSEMETE-ISKOLA” – A Beythe-kert gyümölcsöse – Böttskör Sámuel népiskolai tanító 1856-ból származó – dr. Csoma Zsigmond néprajzos által feltárt¹⁸ –, felsőöri (ma Oberwart, Burgenland, Ausztria) népiskolai gyümölcsstermesztési jegyzete útmutatásainak figyelembevételével telepített, Kovács Gyula pórszombati gyümölcsész (pomológus) által gyűjtött-szaporított, elsősorban nyugat-magyarországi, régi gyümölcs-tájfajták génmegőrző gyűjteménye. Ültették az ausztriai Őrvidék, a szlovéniai Muravidék és a magyarországi Vas megye horvát, osztrák, szlovén és magyar iskolás gyermekei.¹⁹ Tervezték dr. Balogh Lajos botanikus, Illés Péter és dr. Nagy Zoltán néprajzosok, felavatta Ambrus Lajos író, a Vasi Múzeumbarát Egylet elnöke. Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága, Vasi Múzeumfalú, Szombathely, 2010. május 19. (7. és 8. ábra)

17 Vö. HORVÁTH – NAGY (1987).

18 CSOMA (2005), vö. még PINKERT (1913), SURÁNYI (2005a).

19 A gyermekek beszerzésében Baltavári Andrea biológianár segített.

BÖTSKÖR SÁMUEL GYÜMÖLCSTERMESZTÉSI JEGYZETE, 1856.

...elidelhese annak gyümölcsét későbbben unokái áldást mondhasanak őreá³²4 K(érdés) Micsoda különös szerszámok szükségesek a gyümölcsfa tenyész-
téshez.F (elelet) Egyéb közön ségesen ismert kerti eszközökön kívül kell 1 ör egy
félké vagy is asztalos fűrész a fák vastagabb gallyának lefűrészelésére valo 2
ör kis kerti vagy is oltó fűrész 3 ör kertész vagy is görbe kés 4 ör egy kisedél fi-
nom oltó vagy is szemzőkés 5 ör egy hoszal s egy kiseb könnyü létraA csemete iskolára³³

5 K Mit nevezünk csemete iskolának

F Azon kis darab földet melyet minden gyümölcsfa tenyésztést üző gazdá-
nak a végre kell külön szakasztani hogy abba gyümölcs magvakat vetve ezekből
csemeteket nevelhesen magának.

6 K Hány részre osztatik a csemete iskola

F Kettőre egyik a vető iskola mellybe a különféle gyümölcsmagvak vagy
rendébe sorozva minden rend nélkül szortan vettettek a másík fa iskolá-
nak nevezetik mert ebbe a magrol kelt vadonczok ültetettek ápoltatnak s ren-
deltetésünkhöz képest nemes gallyakkal beolitatnak

7 K Milyennek kell leni a csemeteiskolának?

F Jól bekerített enyhés nyílt szabad fekvésűnek hogy it a gyöngye csemeték
erős ködök szelek derek fagy nyulak kecskék stb által egy könnyen meg ne ron-
gáltassanak eledenben a nap tápláló erejében folyvást részeseülhessenek ?

8 K Milyennek kel lenie földére nézve.

³² Az első három kérdés és válasz hiányzik. Valószínű azonban, hogy általános bevezetőről lehet szó. Ezt jelzi az utolsó mondatfoszlány, amely általános megfogalmazás arra, aki gyümölcsfát ültet és bajlódik a természetével, azt a termő fa alatt pár évtized múlva hálás utódok emlegetik és mondogatják az ültető-ápoló nevét. A jegyzet a korabeli szakirodalmi formának és szokásnak megfelelően kérdést tesz fel és feleletet, választ ad erre. Még Gönczy Pál korabeli híres gyümölcsstermesztési szakkönyve is ezt a párbeszédes formát használta. Vö. Gönczy 1856.

³³ A „Csemetekert, Csemeteiskola” ettől az időtől gyakori földrajzi, dűlönévként tűnik fel, ami ennek az új kerttípusnak a községek határában megjelenését, általánosságát mutatja. Vö.: pl. Veszprém megye ... 1982: 246., Zala megye ... 1964: 637.

Ha tehát népi építészeti emlékünkhöz még nincs is az Őrvidékről, a fenti, jelképes módon már e táj is megéled s egykor majd gyümölcsöt ont a Vasi Múzeumfaluba.

Jelképes üzenete volt, hogy a csemete-ültető gyermekeket kísérőtanáraikon és a vendéglátó múzeum szakemberein kívül a Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség, a Herman Ottó Kertészeti, Környezetvédelmi és Vadgazdálkodási Szakképző Iskola, az NYME Savaria Egyetemi Központ, az Oszkói Hegypásztor Kör, az Őrségi Nemzeti Park Igazgatósága, a PRENOR Kertészeti és Parképítő Kft., a Viszáki Önkormányzat, a Hegyháthodászi Pálinkafőzde és a Vasi Szemle Szerkesztősége felkért munkatársai is segítettek a fák elültetésében.

A megelőző, egyórás műsorban elhangzott beszédek üzenetét Bálint Éva és Szabó Tibor (Jászai-díjas), a Weöres Sándor Színház művészeinek irodalmi, a Boglya Együttes és a Paragvári úti Általános Iskola tanulóinak pedig zenei

7. ábra. Részlet dr. Csoma Zsigmond 2005-ös tanulmányából
Abbildung 7. Ausschnitt aus den Studien von Dr. Zsigmond Csoma
aus dem Jahr 2005

közreműködése tette még emlékezetesebb, értékesebb élménnyé. Ez alkalommal meghirdették a honlapunkról is elérhető, „Gyümölcsöző sokféleség” című pályázatot is, amelyet elsősorban a tanulóifjúságnak szánunk (BALOGH et al. 2010). Rendezvényünk a „2010 – A Biológiai Sokféleség Világévé” hazai programjaiba illeszkedett, amelyről a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium honlapja is tanúskodik: <http://biodiv.kvvm.hu/news/muzeumi-vilagnapok-szombathelyen> (BALOGH 2010c, e).

A Beythe-kert gyümölcsfaállománya 2009 óta többféle gyümölcsfaj (zömmel alma és körte) több mint hetven tájfajtajával gyarapodott, amelyek túlnyomó része a megépíteni tervezett harasztifalui iskola kertjébe, kisebb hányaduk a házak környezetébe, szórványba került.

1.3. „Márton-hegy” – a Beythe-kert szőlőse

(Régi és újabb szőlőfajták gyűjteménye)

A Vasi Múzeumfaluba népi élővilágismereti (etnobiológiai) fejlesztési tervének további fejezeteként 2011. április 4-én a megyei múzeumi szervezet munkatársai Illés Péter²⁰ és szerző vezetésével régi és újabb magyar szőlőfajták 18 fajtájának mintegy 70 oltványát telepítették a szombathelyi skanzen szőlőhegyére.

A Délnyugat-Dunántúl, benne Vas megye egy igen archaikus szőlő- és bortermő vidéke a Vasi-Hegyhát. Erről a tájról, a Vasvár közelében fekvő mesés nevű kis faluból, Csipkerek szőlőhegyéről származik a Vasi Múzeumfaluba legrégebbi épülete, az eredetileg 1755-ben megépített présházaspince. E szőlőhegyi hajlékhoz tartozó parcellára kerültek a XIX. század végi filoxeravész (szőlőgyökértetű fertőzés) előtt Vas megye szerte (is) jellegzetes szőlőfajták közül a Csókaszőlő, Csomorika, Furmint (P.51), Nemes hárslevelű (*P.41), Juhfark, Kadarka (P9), Sárfehér, Zöldszilváni, Zöldveltelini és a Kecskecsöcsű, mely utóbbi Nemesnépi Zakál György Eörségnek leírása című 1818-as munkája szerint az Őrségben „Sz[ent] Mártony szőlő” néven nevezetik (NEMES-NÉPI 1818). Az egyetlen helyiségből álló,

²⁰ Alapvető, áttekintő szakirodalmi források (pl. ÉGER 2001) mellett szerző etnográfus munkatársának Vas megyei kutatási eredményei a vonatkozó fejlesztések hiteles néprajzi háttérrel szolgálnak (vö. ILLÉS 2002, 2005, 2007, 2009b).

8. ábra. Koczka André által ültetett őszi aszalókörté a „Csemeteriskolában”, 2010. május 19-én (fénykép: Dankovics Róbert)
 Abbildung 8. Ungarische Birnensorte gepflanzt von André Koczka in der „Setzling-Schule”, am 19. Mai 2010. (Foto: Róbert Dankovics)

Kőszeg-hegyaljai velemi pince mögött nincsen szőlő, csak kaszáló gyümölcsös (újonnan ültetett) fiatal szelídgesztenyefákkal, utalva a filoxérvész utáni, szintén jellegzetes szőlőhegyi paraszti tájhasználatra. A petőmihályfai pince ugyancsak a hegyháti szőlőhegyek népi építészeti örökségét őrzi, melynek parcellája a filoxérvész után, a XX. század első felében elterjedt bor- és csemegeszőlőknek ad helyet: Csabagyöngye, Fehér Delavári, Irsai Olivér, Noah, Olaszrizling (P.2), Otelló és Szőlőskertek Királynéja muskotály. A XX. század második felére jellemző, háztáji szőlőket pedig a Zalagyöngye képviseli a magyar-osztrák határon átnyúló Vashegyről származó vaskeresztesi pince feletti telekrészen.

Skanzenbéli szőlőtelepítéseinél egyben dr. Németh Márton (1910–1986), a mezőgazdasági tudományok kandidátusa emléke előtt is tisztelgünk, melyet a 2011. április 16-i Szent György-napi Vásár alkalmából elhelyezett táblával is jeleztünk. Ez alkalomra Kovács Ferenc, Vas Megye Közgyűlésének elnöke a sitkei Hercseg hegyről hozott Zenit szőlőfajtát ültetett a Vaskeresztesi pince fölötti parcellába. Dr. Németh Márton, Vas megyéből származó tudós volt a Pécsi Tudományegyetem Szőlészeti és Borászati Kutatóintézete szőlőfajta-gyűjteményének létrehozója, Pécs-Máriai Kísérleti Telepének első vezetője, kiváló szőlőfajta-kutató és -nemesítő, a magyar szőlőfajta-ismeret (ampelográfia), valamint madártojás-ismeret (oológia) legnagyobb alakja (vö. pl. NÉMETH 1967–1975, 1974, SZABÓ 2002, 2010) (9. ábra). Az elültetett szőlődugványokkal, amelyek – Illés Péter

9. ábra. Dr. Németh Márton (1910–1986)
 Abbildung 9. Dr. Márton Németh (1910–1986)

javaslata és dr. Kozma Pál, Werner János és Kunné Czibere Mária közreműködése nyomán – a pécsi gyűjteményből kerültek kiválasztásra, a Vasi Múzeumfaluban közös tájkísérleti gyűjteményt alakítottunk ki (ILLÉS–BALOGH 2011) (10. ábra).

A 2012. évi Szent György Napi Vásár alkalmával, április 21-én délelőtt, Werner János, dr. Teszlák Péter és Kunné Czibere Mária, a Pécsi Tudományegyetem Szőlészeti és Borászati Intézete Szőlőnemesítési és Génmegőrzési Tanszékének munkatársai meglátogatták a szombathelyi skanzen Beythe-kertjének a „Márton-hegyen”²¹ kialakított szőlősét. A pécsi szakemberek meglepedéssel szemlélték az intézetüktől egy esztendejede kapott régi és újabb szőlőfajtákat, a gyűjteménytelepítés és a művelés körülményeit (11. ábra). A délután folyamán, a „Szent Márton Hegyközség” avatása alkalmából a petőmihályfai pince szobájában tette le esküjét a megalakult tagság. A hagyományteremtés szándékával, és azt megerősítendő, az első hegybírónak Kovács Vincét, a Vas Megyei Kereskedelmi és Iparkamara

21 Talán nem is szorul magyarázatra, hogy a fentebb említett Szent Márton-szőlő és dr. Németh Márton neveinek találkozása nyomán a Vasi Múzeumfalui szőlőhegye a Szent Márton-kultuszát napjainkban felelevenítő Szombathelyen miért kapta a Márton-hegy nevet.

10. ábra. A „Márton-hegy”, a Vasi Múzeumfalva szőlőse a telepítés évében, 2011. július 1-jén (fénykép: Balogh Lajos)
 Abbildung 10. Der „Márton-Berg”, der Weingarten des Dorf museums in dem Jahr seiner Ansiedlung, am 1. Juli 2011. (Foto: Lajos Balogh)

elnökét választották meg maguk közül, aki a felolvasott hegyközségi rendszabályok szerint egy évig, a következő Szent György-napig tölti be tisztségét. A skanzenbeli hegyünnepen továbbá Sebők Endre, a Magyarszombatfai Szőlő- és Bortermelő Egyesület elnöke és Albert Attila fazekasmester, a falu polgármestere a petőmihályfai pince fölé elültette az általuk adományozott, az őrségi tájra jellemző Kormin szőlő gyökeres vesszejét (ILLÉS–BALOGH 2012). A szőlőhegyen, ahol az egyes fajtákat növénytáblák jelölik, az alábbi szövegű tábla olvasható:

„MÁRTON-HEGY” – A Beythe-kert szőlőse – Dr. Németh Márton (1910–1986) a mezőgazdasági tudományok kandidátusa, a Vas megyei Nemesládonyban született és Vasegerszegen nevelkedett pécsi természettudós, szőlőfajta-gyűjtő, ~nemesítő (ampelográfus) és madártojás-kutató (oológus), a Pécsi Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet első igazgatója emlékére ültetett régi és újabb szőlőfajták gyűjteménye (köztük a Kecskesűvel, amely Nemesnépi Zakál György Eőrségnek leírása című 1818-as munkája szerint az Őrségben „Sz[ent] Mártony szőlő” néven nevezetik), mint a Vas Megyei Múzeumok és a Pécsi Tudományegyetem Szőlészeti és Borászati Kutatóintézete közös tájkísérlete, fajtamegőrzése. A középső parcellában, a Csipkerek-i pince fölött a 19. század végi filoxeravész előtt jellemző borszőlőkkel; a keleti oldalon, a Petőmihályfai pince

11. ábra. Dr. Illés Péter, dr. Balogh Lajos, valamint Pécsról Werner János, Kunné Cibere Mária és dr. Teszlák Péter a „Márton-hegyen”, a Vasi Múzeumfalva szőlőse mellett, 2012. április 21-én (fénykép: Balogh Lajos)
 Abbildung 11. Dr. Péter Illés, dr. Lajos Balogh, sowie János Werner, Mária Cibere und dr. Péter Teszlák aus Pécs neben dem „Márton-Berg”, dem Weingarten des Dorf museums, am 21. April 2012. (Foto: Lajos Balogh)

fölött a filoxeravész után elterjedt bor- és csemegezőlőkkel; a nyugati oldalon, a Vaskeresztesi pince fölött pedig a 20. század második felére jellemző borszőlőkkel. Az első telepítés 2011. április 4-én, a Szent Márton Hegyközség megalakulása 2012. április 21-én történt. Szent György-napi vásár, Vasi Múzeumfalva, Szombat-hely, 2011. április 16., 2012. április 21.

A Márton-hegyre az utóbbi években a vasi szőlőhegyeken jellemző, gyakran napjainkban már kevésbé ismert, ritkán termesztett vagy vad gyümölcsféléket (GUNDA 2001) is telepítettünk, így például: szelídgesztenye (vö. GÁYER 1930), házi berkenye (vö. GÁYER 1929, ANONYMUS 2008a), barkócaberkenye (*Sorbus torminalis*) (SONNEVEND 2012), Parasztbarack, Pogácsaalma, Sózó-körte, Besztercei szilva, nagy gyümölcsű kökény (*Prunus spinosa* subsp. *fruticans*), naspolya (*Mespilus germanica*) és húsos som (*Cornus mas*), melyek többnyire a pincék előtt és a hegy végeiben őrködnek.

1.4. „Hajdina-kert” – A Beythe-kert lágyszárú táplálék- és haszonnövényeket bemutató területe

A Vasi Múzeumfalva 2011. végén csatlakozott a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) tájfajtáink megőrzéséért, a közösségi tudás átadásáért és a közösségi tevékenységek újjáélesztéséért létrehozott Közösségi Kertek

12. ábra. Dr. Jánossy Andor (1908–1975)
Abbildung 12. Dr. Andor Jánossy (1908–1975)

Hálózatához (MNVH III. tengely szakosztályi, hálózati program, www.mnvh.eu). Ennek keretei között került sor a tápiószelei Növényi Diverzitás Központ (NÖDIK, korábbi nevén Országos Agrobotanikai Intézet) országjáró körútjának 2012. március 28-i, szombathelyi ismeret-átadó rendezvényére: a Savaria Múzeumban dr. Holly László igazgató és Kollár Zsuzsanna osztályvezető „Hagyományos termesztésre alkalmas tájfajták, különös tekintettel Vas megyében gyűjtött helyi populációkra és régi nemesített fajtákra” című előadására, majd a Vasi Múzeumfaluban a dr. Szabó T. Attila által 1996-tól kezdeményezett Beythe- (etnobotanikai) kert dr. Balogh Lajos által tovább vitt népi növényismereti fejlesztése újabb eredményeinek helyszíni bemutatására (BALOGH 2012a).

A fenti eseménnyel a szombathelyi Vasi Múzeumfalu etnobiológiai programja újabb állomáshoz érkezett. A régi gyümölcs- (2010–), majd szőlő-tájfajták (2011–) gyűjteményeinek megalapozását követően a skanzen északnyugati részén „Hajdina-kert” néven²² fejlesztjük tovább a Beythe-kert lágyszárú táplálék- és haszonnövényeket bemutató területét, rajta a nyugat-magyarországi térségre jellemző, hagyományos termesztésre alkalmas zöldség- és szántóföldi tájfajták,²³ régi nemesített fajták, gyógynövények gyűjteményének kialakításával. Mindezt dr. Jánossy Andor (1908–1975), Szombathely szülötte emlékének szentelve, aki a magyar tájfajták génbanki megőrzésének nemzetközi híró kezdeményezője, az első magyar és a 2-3. európai génbank megalapítója volt (ANONYMUS 1994, HOLLY 2001) (12. ábra).

A rendezvényt követően a NÖDIK-tõl megkaptuk a Vasi Múzeumfalu Hajdina-kertjében elvetésre szánt, az elmúlt évtizedekben megyénkben gyűjtött különbözõ bab-, paprika-, paradicsom-, saláta- és vörõshagyma-tájfajták elsõ magmintáit, amelyek azóta már a szabadban fejlődnek. A NÖDIK és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága közös fajtamegõrzõ tájkísérleti és bemutató helyén az alábbi táblaszövegen jelzett növények termesztését folytatjuk, illetve tervezzük a lehetőségek szerint az ezzel töredék-munkaidõben foglalkozni tudó Márczi Elvira kertész közremûködésével.

Egy vonatkozó, korábbi példát is említve: 2010. tavaszán dr. Szabó T. Attila vezetésével a legõsibb termesztett búzaféle, az egyszemû búza vagy alakor (*Triticum monococcum*) Erdély néhány helyén még fennmaradt termésmintáit vetettük el (vö. PÉNTEK–SZABÓ T. 1985, GYULAI 2001, 2007, ANONYMUS 2008b, BALOGH 2010b) (13. ábra).

A tárgyalt kertrészben az alábbi szövegû tábla olvasható:
„HAJDINA-KERT” – A Beythe-kert lágyszárú táplálék- és haszonnövényeket bemutató területe – A nyugat-magyarországi térségre jellemző, hagyományos termesztésre alkalmas zöldség-, szántóföldi és gyógynövény tájfajták, régi nemesített fajták gyűjteménye. A szombathelyi származású dr. Jánossy Andor (1908–1975) az MTA levelezõ tagja, a termesztett növények genetikai sokfélesége génbanki (magbanki) megõrzésének nemzetközileg is elismert magyarországi megszervezõje által 1958-ban Tápiószelén alapított Országos Agrobotanikai Intézet, ma Növényi Diverzitás Központ és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatóságának közös, fajtamegõrzõ tájkísérlete, mint régi és újabb gabonafélék (pl. alakor, tönke, tönköly, közönséges búza), kásanövények (pl. hajdina, köles), kûlterjes zöldségfélék (pl. gumósok, káposztafélék, tökfélék),

²² A szerzõ névadása.

²³ Vö. pl. PAPP (2007).

13. ábra. Alakor-vetés a Vasi Múzeumfaluban, 2010. április 20-án; a képen dr. Balogh Lajos, Lendvai Zoltán és dr. Szabó T. Attila (fénykép: Károlyi Beatrix)

Abbildung 13. Einkorn Aussaat im Freilichtmuseum Komitat Vas, am 20. April 2010. Auf dem Foto zu sehen sind: Dr. Lajos Balogh, Zoltán Lendvai und Dr. Attila Szabó T. (Foto: Beatrix Károlyi)

takarmánynövények, rostonövények, olajnövények, gyógynövények termesztő és bemutató helye. Az együttműködés kezdete: Gyümölcsoltó Boldogasszony napja után, Vasi Múzeumfalú, Szombathely, 2012. március 28.

1.5. Virágos- és konyhakertek

A Vasi Múzeumfalú házai körüli dísnövényi és konyhakerti környezet alakításáról a gondnoki/karbantartó/kiállításvezetői személyzet szokott gondoskodni (14. és 15. ábra). Az egyes házaknak megfelelő, jellemző nyílt háztéri (ablak, tornác), udvari, virágoskerti, konyhakerti (benne zöldség-, gyógy- és fűszernövényekkel), élősvényi környezetek továbbfejlesztésének további adat-

14. ábra. Virágos ház elő a Vasi Múzeumfaluban, 2010. augusztus 24-én (fénykép: Balogh Lajos)

Abbildung 24. Blumige Vorderseite eines Hauses in dem Dorfmuseum, am 24. August 2010. (Foto: Lajos Balogh)

gyűjtés, kutatás adhat esélyt (vö. TÓTH 1939; HOLLÓ 1981; PÉNTÉK – SZABÓ T. 1985; SZABÓ T. 1995; SZILÁGYI 2001; JAKABNÉ 2002, 2008).

1.6. Temetőkert

A Vasi Múzeumfalú északnyugati sarkába szánt temető növényi környezetének (temetőkert) kialakítása a néprajzi/építészeti tervek nyomán válik majd esedékessé (vö. SZABÓ T. et al. 1991, 1992; H. CSUKÁS 2002).

2. Etnozoológiai vonatkozások

Tekintettel a szerző botanikus voltára jelen tanulmányok nem célja e téma részletesebb kifejtése, az külön tanulmányt kívánhat. Itt most csak néhány áttekintő adat erejéig térünk csak ki az etnozoológiai vonatkozásokra. Az állatok tartásával kapcsolatos szakmai teendőket korábban, majd néhány év után (2009. augusztus 24-étől) újra Dúlfalvy Zsuzsanna állategészségügyi mérnök, és (2010. szeptember 15-e óta) a Vasi Múzeumfalú csoportvezetőjeként Dankovics Róbert szervezi, 2009. május 15-étől Lendvai Zoltán és Vincze Péter közreműködésével.

15. ábra. Virágos konyhakert a Vasi Múzeumfaluban, 2010. augusztus 24-én (fénykép: Balogh Lajos)

Abbildung 15. Blumiger Küchengarten in dem Dorfmuseum, am 24. August 2010. (Foto: Lajos Balogh)

16. ábra. Tőkés réce, magyar tyúk és gyöngytyúkok (fénykép: Dankovics Róbert)
Abbildung 16. Stockente, ungarisches Huhn und Perlhühner (Foto: Róbert Dankovics)

17. ábra. Szamár és juhok a Vasi Múzeumfaluban, 2010. december 22-én (fénykép: Balogh Lajos)
Abbildung 17. Maultier und Schafe in dem Dorfmuseum, am 22. Dezember 2010. (Foto: Lajos Balogh)

2.1. Haszonállatok

2012. tavaszán az alábbi, régi falusi környezetben nevelt haszonállatok tartása és bemutatása valósul meg a Vasi Múzeumfaluban: Magyar kacska (*Anas platyrhynchos* var. *domestica*), Simatollú magyar lúd (*Anser anser* var. *domestica*), Erdélyi kopasznyakú tyúk, Fogolyszínű és Kendermagos magyar tyúk (*Gallus gallus* var. *domesticus*) (16. ábra), Bronz- és Rézpulyka (*Meleagris gallopavo* var. *domestica*), Magyar gyöngytyúk (*Numida meleagris* var. *domestica*) (16. ábra), páva (*Pavo cristatus*), Magyar óriás nyúl (*Oryctolagus cuniculus* var. *domesticus*), Magyar (parlagi) szamár (*Equus asinus asinus*) (17. ábra), Hucul ló (*Equus caballus*), Mangalica sertés (*Sus scrofa* var. *domestica*) (18. ábra), Magyar (parlagi) kecske (*Capra aegagrus hircus*) (19. ábra), Fehér hortobágyi racka juh (*Ovis aries aries*) (20. ábra). Tervben van még az alábbiak beszerzése, illetve tartása is: Magyar szarka keringő, Szegedi magasszálló keringő és Debreceni pergő galamb (*Columba livia* var. *domestica*), Cigája juh (*Ovis aries aries*), Magyar tarka szarvasmarha (*Bos primigenius taurus*; csak rendezvényeken).²⁴

A fentiek közül kiemelendő, hogy a lótarítás révén a skanzenben külső szolgáltató által biztosított lovagoltatási lehetőség is a látogatók rendelkezésére áll (MERKLIN 2010c). Fontos szakmai tapasztalat, hogy a Vasi Múzeumfalui magas megóvási igényű épített és növényi környezetének károsodás nélküli fenntarthatóságát

szolgáltatta a juhok számának utóbbi évekbeli csökkentése, de még így is vannak nehézségek (facseteték károsítása) (21. ábra). Itt említhető meg, hogy szerző javaslatára az alsósági ház kéményére mesterséges gólyafészekkeret került felhelyezésre, annak reményében, hogy az innét kétszáz méterre, egy, a Pásztor Csárda melletti villanyoszlopon régóta meglévő gólyafészekben költő pár szaporulata talán ideköltözik. A fentiekből látszik, hogy a Vasi Múzeumfalui Szombathely város és kistérségének egyik leggazdagabb nyilvános állatbemutató helye, amely vonzerejét növeli.

2.2. Egyéb állatfajok

Tervben van a falusi környezetben ház körül, emberközeli élő állatfajok, kártevők, a háziállatok ellenségeinek bemutatása is, hagyományos és együttműködő (interaktív) megoldásokkal.

3. Közösségkapcsolati, múzeumpedagógiai vonatkozások

A Vasi Múzeumfalui népi élővilágismereti fejlesztésének elmélet-gyakorlati eredményei további lehetőségeket teremtenek a ráépülő múzeumpedagógiai tevékenységekre, ismeretterjesztő és kulturális szórakoztató rendezvényekre. Jelenleg folyamatban van a növényeknek a skanzenes környezetbe illő (rejtőző, tehát messziről

²⁴ Dankovics Róbert 2012. június 5-én kelt közlése nyomán.

18. ábra. Mangalicák a Vasi Múzeumfaluban, 2010. augusztus 24-én (fénykép: Balogh Lajos)
Abbildung 18. Mangalica-Schweine in dem Dorfmuseum, am 24. August 2010. (Foto: Lajos Balogh)

19. ábra. Magyar kecske egy Állatok világnapi rendezvényen (fénykép: Dankovics Róbert)
Abbildung 19. Ungarische Ziegen auf einer Veranstaltung zum Welttiertag (Foto: Róbert Dankovics)

20. ábra. Racka juh kos (fénykép: Dankovics Róbert)
Abbildung 20. Zackelschaaf, Männchen (Foto: Róbert Dankovics)

21. ábra. Juhok a szlovén porta körül, 2010. szeptember 21-én (fénykép: Balogh Lajos)
Abbildung 21. Schafe um das slowenische Gehöft, am 21. September 2010. (Foto: Lajos Balogh)

nem látszó, de közelről a megfelelő információt biztosító) növényjelző és néhány nagyobb ismertető táblával történő ellátása. Az etnobiológiai fejlesztések eredményei már bekerülnek a Vasi Múzeumfaluba most készülő, új vezetőfüzetébe is. A vonatkozó ismeretek közvetítése a mindennapi kiállításvezetések²⁵ kívül alkalmanként rendezvényeken, múzeumi és meghívott szakemberek előadásai során is történik. Hadd említettessék fel néhány közelmúltbéli példa az etnobotanikai jellegűek közül:²⁶

2009. október 17.: Szerzőnek az ügyet népszerűsítő előadásai külső helyszíneken: „Elfeledett gyümölcsjeink védelmében”. Erdei Óvodák – Iskolák szakértőinek, szakembereinek, érintettjeinek továbbképzése, felkészítése, Szűrűcsapó Óvoda, Szombathely; továbbá 2011. október 5-én a Répcelaki Szabadegyetemen (SIMON 2011).

2010. április 17.: A Szent György-napi vásáron „Régi gyümölcsfajták nyomában” címmel Kovács Gyula pomológus tartott értékes előadást Császárné Uhrin Noémi

²⁵ Miként azt szerző néhány évvel ezelőtti dolgozata (BALOGH 2009a) említette, a Vasi Múzeumfaluba etnobiológiai fejlesztési programja nagyban függ annak személyi feltételeitől is. E tekintetben – ha esetünkre teljesen nem is vonatkoztatható – de figyelemre méltó a rokon szakterületű keszthelyi Georgikon Major-múzeum és Élmenygazdaság szándéka, miszerint a készülében lévő fejlesztések leendő működtetéséhez olyan kiállításvezetőket kívánnak alkalmazni, akik a látogató nélküli napszakokban a kertészeti-gondozási munkákat is végzik (MMM GMÉ 2010).

²⁶ A Vasi Múzeumfaluba 2009–2012 közötti etnobiológiai fejlesztési eredményeiről beszámolókat lásd a Bevezetésben.

22. ábra. Kovács Gyula előadása a Vasi Múzeumfaluban, 2010. április 17-én (fénykép: Balogh Lajos)

Abbildung 22. Vortrag von Gyula Kovács im Freilichtmuseum Komitat Vas, am 17. April 2010. (Foto: Lajos Balogh)

23. ábra. Márczi Elvira kertész vendégeivel a „Hajdina-kertben”, 2012. május 8-án (fénykép: Balogh Lajos)

Abbildung 23. Die Gärtnerin Elvira Márczi mit Gästen im „Hajdin-Garten“, am 08. Mai 2012. (Foto: Lajos Balogh)

24. ábra. Joós Tamás és dr. Nagy Zoltán a megye településeinek polgármesterei által Vas vármegye 1000 éves fennállása alkalmából ültetett tölgyfánál, 2010. augusztus 20-án (fénykép: Tömböly Ágnes)

Abbildung 24. Tamás Joós und Dr. Zoltán Nagy neben der Eiche, welcher anlässlich des tausendjährigen Jubiläums des Komitates Vas von den Bürgermeistern des Komitates gepflanzt wurde, am 20. August 2010. (Foto: Ágnes Tömböly)

25. ábra. Az elszakított települések képviselői által Vas vármegye 1000 éves fennállása alkalmából ültetett szelídgesztenye kissomlyói hólyagos bazalt közettömbre helyezett táblája, 2010. augusztus 20-án (fénykép: Balogh Lajos)

Abbildung 25. Tafel der anlässlich des tausendjährigen Jubiläums des Komitates Vas von den Bürgermeistern der getrennten Gemeinden gepflanzten Esskastanie auf dem Kissomlyó, am 20. August 2010. (Foto: Lajos Balogh)

sokszínű, vetített gyümölcs-tájfajta-képeivel, amelyeket a 2000-es évek elején az Őrségben és a Vendvidéken készített (BALOGH 2010a, e). (22. ábra)

2010. május 19.: Régi gyümölcs-tájfajtákat bemutató „Csemete-iskola” létrehozása általános iskolás gyermekek közreműködésével (részleteit lásd fentebb) (ANONYMUS 2010a, b; BALOGH 2010e; MERKLIN 2010a, b; MUKICS 2010; TANAI 2010).

2010. október 4-5.: Assisi Szent Ferenc halálának évfordulóján a Kerekerdő Alapítvány és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága színes programokra várta a látogatókat. A különleges környezetben érdeklődőv

varázsolt óvodások és iskolások az Állatok világnapján magyar háziállatfajtákkal találkozhattak, megismerhették a pásztorélet és a hagyományos állattartás eszközeit, építményeit (POÓCZA – DANKOVICS 2010) (19. ábra).

2011. február: A Kárpát-medencei Magyar Táplálkozástudományi Egyesület megalakulása, majd február 26-án hagyományos disznótoros rendezvénye a Vasi Múzeumfaluban.

2011. december: A Vasi Múzeumfalú Beythe-kertjével csatlakoztunk a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) tájfajtáink megőrzéséért, a közösségi tudás átadásáért és a közösségi tevékenységek újjáélesztéséért létrehozott

Közösségi Kertek Hálózatához (MNVH III. tengely szakosztályi, hálózati program).

2012. március 28.: A fenti hálózat keretei között intézményünk országos ismeretátadó rendezvények helyszínévé vált, amelyek sorában az elsőt a tápiószelei Növényi Diverzitás Központ munkatársai tartották (lásd fentebb).

2012. május 8.: Az MNVH és a VaMMI második közös ismeretátadó rendezvénye zajlott „*Biogazdálkodás a gyakorlatban*” címmel. A program első felének a Sava-ria Múzeum adott otthont, ahol a meghívott előadóval – Németh István rábcakapi biogazdával – Márczi Elvira kertészmérnök beszélgetett (ANONYMUS 2012c). Ezt követően az érdeklődők számára lehetőség nyílt a Vasi Múzeumfalunál újabb keletű népi élővilágismereti fejlesztési eredményeinek helyszíni megtekintésére dr. Balogh Lajos vezetésével. Végül a résztvevők olyan zöldség-tájfajták palántáit vehették át Márczi Elvirától, amelyeket a Vasi Múzeumfalunál a tápiószelei Agrobotanikai Intézetben őrzött, korábban Vas megyében gyűjtött magokból kapott, illetve nevelt (23. ábra) (BALOGH 2012b; MERKLIN 2012b). – Ehhez hasonlóan lehet majd a későbbiek folyamán a Beythe-kert Csemete-iskolájában megnövő gyümölcsfákról is oltógallyakat adni a nagyközönségnek, egyszerre terjesztve az élő növények és a hozzájuk kapcsolódó üzenetet gyümölcsöző sokféleségét is, s ha termésre fordulnak, a Vasi Múzeumfalunál is bekapcsolódhat a nyugat-dunántúli térség kerékpáros gyümölcsút-vonalába (NyME MÉK 2007).

Végül a szerző hadd említse fel e helyen még a szombathelyi skanzennel kapcsolatos egyik legkedvesebb sajtóhírért, a Szív a Szívért Egyesület Vasi Múzeumfalunál tartott rendezvényéről a Vas Népe, 2009. szeptember 16-i számában történt híradást, amelynek címe adta ötlet alapján intézményünk hírének terjesztésére javasolja a „*Múzeumlátogatással az egészséget!*” jelmondat, illetve indoklásának alkalmazását.

Emlékfák és földtani ismeretterjesztés

A Vasi Múzeumfalunál területe emlékpark jellegét is ölt azáltal, hogy az elültetett fák egy része díszes táblával megjelölt emlékfa, amelyek jelentős események évfordulójá-

ra, neves személyiségek által, illetve tiszteletére kerültek helyükre. Tábláikat a történeti Vasvármegye különböző földtani térségeit képviselő közetfészeségek tömbjeire kívánjuk elhelyezni, mintegy kiegészítő, földtudományi ismeretterjesztési céllal (25. ábra).²⁷ Az eddigi emlékfaikat, ültetőiket és alkalmait összefoglalóan az 1. táblázat ismerteti. Közülük a legnevezetesebbek talán a Vasvármegye 1000 éves fennállása alkalmából a megye településeinek polgármesterei, illetve a megyéből elszármazottak képviselői által 2010. augusztus 20-án ültetett kocsánytalan tölgy és szelídgesztenye voltak (ALEXA 2010) (24. és 25. ábra). A legfrissebbek közülük a Bálint Éva, Szabó Tibor és Csonka Szilvia, a szombathelyi Weöres Sándor Színház színművészei által örökbe fogadottak.

PipiTér Múzeumfalusi Piac

A 2011. október közepétől szombat délelőttönként működő PipiTér Múzeumfalusi Piacon²⁸ termelői árusoktól származó zöldség és gyümölcs, gabona, tojás, méz, étkezési olajok, tartósított élelmiszer, befőtt, lekvár, liktárium, szörp, aszaltványok, savanyúság, csomagolt szárazsütemény, palackozott bor és pálinka, kézműipari termékek, vágott virág, élő növény, vetőmag, fűszer-, gyógy- és dísznövény vásárolható (26. és 27. ábra). A piac március 1-től december 31-ig, heti egy alkalommal, szombatonként, a vásárlók részére 7.00–12.00 óráig, az árusok részére 6.30–12.30-ig tart nyitva. A vásárlók díjtalanul látogathatják, a termelők 500 Ft helypénz megfizetése ellenében vehetik igénybe a piacot. (vö. <http://www.vasimuzeumfalun.hu/hu/hirek/oldal=1>).

ZÁRSZÓ

Össességében elmondható, hogy a Vasi Múzeumfalunál etnobiológiai fejlesztési programja keretében – az itt élő, 2008 előtt telepített közel félszáz fászfajú növényfaj mintegy másfélszáz egyedén túl²⁹ – 2009 és 2012 között mintegy 45 fajhoz tartozó 330 őshonos erdei fát és cserjét, valamint gyümölcsfa- és szőlőfajtát telepítettünk. A 8-féle telepített gyümölcsfafajnak fajta- és egyedszáma 66³⁰ (ebből alma 33, körte 22), a szőlők pedig 20 fajtához tartoznak, 74 tőkével.

27 Majthényi László, Vas Megye Közgyűlésének alelnöke alapötlete dr. Balogh Lajos általi továbbfejlesztésének megvalósítása dr. Vig Károly és Dankovics Róbert által történik. Eddig két emlékfa táblája került impozáns közetminta-aljzatra.

28 A szerző névadása.

29 Kivéve az amerikai mocsári tölgy- és a dél-európai feketefenyő-állományokat.

30 Tehát mindegyikből egy-egy csemete van.

26. ábra. A „PipiTér Múzeumfalvi Piac” nem sokkal megnyílása után, 2011. július 2-án (fénykép: Balogh Lajos)
 Abbildung 26. Der „PipiTér Dorfmuseummarkt” kurz nach seiner Eröffnung, am 2. Juli 2011. (Foto: Lajos Balogh)

Így fonódik emlékező, szerves egységbe, és vár szeretettel minden érdeklődőt a megyénk tájainak népi építészét és tárgyi kultúráját bemutató Vasi Múzeumfalvi, illetve a beágyazó élőköznyezetében gyarapodó, immár génbanki szerepkört is betöltő,³¹ új életre kelő „paradicsomkertje”, a megújuló Beythe-kert.

A néprajz és a természetrajz határmezsgyéjén tevékenykedve kétségtelen, hogy a népi élővilágismeret-kutatás nagy elődeinek, legjobbjainak szellemiségét követve tehetünk jó szolgálatot az időnek, amely az ítéző gazda mindenütt.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönöm konzultációs és gyakorlati téren nyújtott segítségét az alábbi személyeknek: id. Balogh Lajos és Neje, Baltavári Andrea, Bokor Miklós, Both Gyula, Császárné Uhrin Noémi, Izer Gábor, dr. Józsa Miklósné, dr. Marácz László, Török László (Szombathely), Frenzl Kata, Gombosi Beatrix, Varga Anna (Budapest), Havas Márta (Őriszent-

BALOGH Lajos PhD

Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága – Savaria Múzeum
 H-9701 Szombathely, Kisfaludy S. u. 9. Pf.: 14., Hungary
 balogh.lajos@savariamuseum.hu

27. ábra. A PipiTér Múzeumfalvi Piac jelképe (logója), (tervezte: Sellyei Tamás Ottó)
 Abbildung 27. Das Logo des Marktplatzes des Freilichtmuseum Komitat Vas (Entwurf von: Tamás Ottó Sellyei)

péter), Kovács Gyula (Pórszombat), dr. Kozma Pál, Kunné Czibere Mária, Werner János, dr. Papp Nóra (Pécs), dr. Molnár Zsolt (Vácrátót), dr. Surányi Dezső (Cegléd), a Szabadtéri Néprajzi Múzeum (Szentendre) továbbképző tanfolyamának előadói, továbbá múzeumi munkatársaim, különösen Dankovics Róbert múzeumfalvi csoportvezető, Deák László, Derdák Ferenc, Dúlfalvy Zsuzsanna, dr. Horváth Sándor, Lakner András, Lendvai Zoltán, Mukicsné Kozár Mária, Márczi Elvira, Németh József, Nagy Endre, Szommer Ildikó, Vincze Péter és dr. Vig Károly segítségét. Leginkább hálás vagyok a figyelmemet e feladatokra egykor ráirányító mesteremnek, a Beythe-kert megalapítójának, dr. Szabó T. Attila professzornak, a felvállalásukra buzdító és azt támogató dr. Nagy Zoltán néprajzos, megyei múzeumigazgatómnak, és a néprajzi vonatkozásokban együttműködve segítő dr. Illés Péter néprajzos osztályvezetőmnek.

31 Az ENSZ a 2020-ig tartó időszakot a Biológiai Sokféleség Évtizedének nyilvánította, azzal a szándékkal, hogy a problémakör nagyobb nemzetközi hangsúlyt kapjon – emlékeztetett nemrégiben Tóth Katalin, a Vidékfejlesztési Minisztérium helyettes államtitkára. Kiemelte, hogy a biodiverzitás csökkenésének megállítására érdekében az Európai Unió 2011-ben, éppen a magyar EU elnökség ideje alatt fogadta el a biológiai sokféleség megőrzési stratégiáját is, ami minden tagállam számára kötelezően teljesítendő célokat tűz ki. Hangsúlyozta, hazánk élővilágának megőrzéséhez, az élelmiszer- és élelmiszerbiztonságunk megteremtéséhez alapvető fontosságú a hagyományos kultúrnövényeink és használlataink, a tájegységekhez alkalmazkodott fajták még meglévő változatosságának hosszú távú fennmaradása, amelyben kiemelkedő szerep jut a génmegőrzéssel foglalkozó intézményeknek is (VMS 2012b).

1. táblázat. A Vasi Múzeumfaluban elültetett emlékfák 1980–2012 (összeállította: Balogh Lajos)

1. Tabelle. Die im Freilichtmuseum von Vas zwischen 1980 und 2012 gepflanzten Erinnerungsbäume (zusammengestellt von: Lajos Balogh)

ezüst hárs (*Tilia tomentosa*), Pável Ágoston-emlékfa, ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai, 1980-as évek

gyertyán (*Carpinus betulus*), Tóth János-emlékfa, ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai, 1980-as évek

tornyos tölgy (*Quercus robur* cv. *Fastigiata*), Bárdosi János-emlékfa, ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai. 1980-as évek

kislevelű hárs (*Tilia cordata*), ültette Andrej Gerenčer szlovén nagykövet és dr. **Ipkovich György** Szombathely polgármestere, a szombathelyi Szlovén Kisebbségi Önkormányzat támogatásával, 2004. tavasz

Őrségi-kerekerdő / már meglévő fák gyarapításával fejlesztette a szombathelyi Kerekerdő Alapítvány, majd a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2003. március 7. és 2009. november 26.

kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*), A Vasi Múzeumfalú megnyitásának 35 éves évfordulója alkalmából ültette Kovács Ferenc, a Vas Megyei Közgyűlés elnöke, 2009. április 25-én

szelídgesztenye (*Castanea sativa*), Dr. Gáyer Gyula botanikus (1883–1932) **emlékére** ültette **Kovács Ferenc,** a Vas Megyei Közgyűlés elnöke a Vasi Múzeumfalú népi élővilágismereti (etnobiológiai) fejlesztését célul tűző, újjászülető Beythe-kert számára, 2009. április 25.

házi berkenye (*Sorbus domestica*), ültette Majthényi László, a Vas Megyei Közgyűlés alelnöke a Vasi Múzeumfalú népi élővilágismereti (etnobiológiai) fejlesztését célul tűző, újjászülető Beythe-kert számára, 2009. április 25.

barkócaberkenye (*Sorbus torminalis*), Kovács Ferenc, Vas Megye Közgyűlése elnökének ajándéka; ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai, 2009. április 27.

kislevelű hárs (*Tilia cordata*), ültette Perenye Község Önkormányzata nevében Füzesi Tamás polgármester, 2009. június 6.

Sárga szilva / házi szilva (*Prunus domestica*) fajta, Alsószenterezsébetről (Zala megye), ültette **Káldy Lajos** múzeumi tárgyrajzoló grafikus, festőművész, 2009. november 26.

Pónyikalma / házi alma (*Malus domestica*) fajta, Erdélyből, ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai 2009. november 26-án; Szabó Bálint Ákos 2011. január 28-i születése alkalmából a fát örökbe fogadták **Bálint Éva** és **Szabó Tibor,** a Weöres Sándor Színház színművészei

csertölgy (*Quercus cerris*), Carolus Clusius (1526–1609) németalföldi botanikus, Batthyány III. Boldizsár és Beythe István segítségével Pannónia növényeinek, gombáinak és neveiknek, ősnövény- és régészeti leleteinek első ismertetője **halálának 400. évfordulóján** ültette a **Beythe Társaság,** 2009. november 26.

kerti orgona (*Syringa vulgaris*), Sorkifaludról (Vas megye), ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai 2009. november 26-án; 2012. tavaszán örökbe fogadta **Csonka Szilvia,** a Weöres Sándor Színház színművésze

kislevelű hárs (*Tilia cordata*), PRENOR sétány / a PRENOR Kertészeti és Parképítő Kft. – igazgató: **Izer Gábor** – támogatásával ültetett kislevelű hárs (*Tilia cordata*) fasor [18 fa], 2009. november 26.

szelídgesztenye (*Castanea sativa*), PáKay (Pauer) Arnold (1885–1968) premontrei rendi természettudománytanár, a Vasvármegyei Múzeum természettudományi tárának õre (1933–1944), a Szombathelyi Gyümölcsstermesztõk Egyesületének vezetõségig tagja **születésének 125. évfordulóján** ültette a **Vasi Múzeumbarát Egylet**, 2010. április 17.

Rétesalma / házi alma (*Malus domestica*) fajta, a Göcsejbõl (Zala megye), ültette **Kiss Sándor** fõtitkár, a Kereskedelmi és Iparkamara valamint a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága gyümölcsösözõ együttmûködésének 10. esztendejében, 2010. április 17.

Török Bálint-alma / házi alma (*Malus domestica*) fajta, Óriszentpéterrõl (Vas megye), ültette **Márkus Ferenc**, az Órségi Nemzeti Park igazgatója, 2010. április 17.

Ceglédi óriás' / sárgabarack (*Prunus armeniaca*) fajta, Dr. **Gaál Károly** néprajztudós, tanszékvezetõ egyetemi tanár (Bécs) **emlékére** ültette **Gaál Edit**, 2010. április 17.

Tüskés körte / házi körte (*Pyrus communis*) fajta, az Órségbõl (Vas megye), ültette **V. Németh Zsolt**, Vasvár polgármestere, 2010. április 17.

Mézeskörte / házi körte (*Pyrus communis*) fajta, Óriszentpéterrõl (Órség, Vas megye), Dr. **Udvardy László** (1968–2010) botanikus, a Budapesti Corvinus Egyetem Kertészettudományi Kara tudományos és nemzetközi dékán-helyettese, Növénytan Tanszékének docense **emlékére** ültette **Balogh Lajos** és a Vas megyei gyermekek, 2010. május 19.

mezei juhar (*Acer campestre*), Horváth Ernõ (1929–1990) paleobotanikus muzeológus, a Savaria Múzeum Természettudományi Osztályának vezetõje (1954–1989) **emlékére** ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai, 2010. május 24.

csertõlgy (*Quercus cerris*), a Honismereti Mozgalom 50. évfordulója tiszteletére ültette a XXXVIII. Országos Honismereti Akadémia, 2010. július 1.

szelídgesztenye (*Castanea sativa*), Vas vármegye 1000 éves fennállása alkalmából ültették: a **megyébõl elszármazottak** képviselõi, 2010. augusztus 20. – A növénytábla alapja: **kloritpala**, Felsőcsatár, Vas-hegy, kora: 100–200 millió év

kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*), Vas vármegye 1000 éves fennállása alkalmából ültették: a **megye településeinek polgármesterei**, 2010. augusztus 20. – A növénytábla alapja: **hólyagos bazalt**, Kissomlyó, Kis-Somlyó, kora: 5 millió év

vadcseresznye (*Cerasus avium* subsp. *avium*), ültette Lugosi Arnold, Szalafõ község polgármestere, 2010. november 6.

Zenit / bortermõ szõlõ (*Vitis vinifera*) fajta, a sitkei Hercseg hegyrõl (Vas megye), a **Vasi Múzeumfalu szõlõ-fajtagyûjteményének születésére** ültette **Kovács Ferenc**, Vas Megye Közgyûlésének elnöke a Szent György-napi Vásáron, 2011. április 16.

Kormin / bortermõ szõlõ (*Vitis vinifera*) fajta, Magyarszombatfáról (Órség, Vas megye), a **Vasi Múzeumfalu hegyközség-avatójára** ültette **Albert Attila** polgármester és **Sebõk Endre**, a helyi Szõlõ- és Bortermelõ Egyesület elnöke a Szent György-napi Vásáron, 2012. április 21.

2. táblázat. A Vasi Múzeumfalu fásszárú növényeinek jegyzéke (összeállította: Balogh Lajos)

2. Tabelle. Verzeichnis zu den Bäumen und Sträuchern (Gehölz) des Freilichtmuseums von Vas (zusammengestellt von: Lajos Balogh).

Magyar növénynév Tudományos növénynév Magyar/tudományos növénycsaládnév Növényegyed származási helye

2008 ELŐTT ÜLTETETT FÁK ÉS CSERJÉK

fehér vadgesztenye	(Aesculus hippocastanum)	vadgesztenyefélék / Hippocastanaceae
mezei juhar	(Acer campestre)	juharfélék / Aceraceae
korai juhar	(Acer platanoides)	juharfélék / Aceraceae
hegyi juhar	(Acer pseudoplatanus)	juharfélék / Aceraceae
gyertyán	(Carpinus betulus)	nyírfafélék / Betulaceae
szelídgesztenye	(Castanea sativa)	bükkfélék / Fagaceae
feketefenyő	(Pinus nigra)	fenyőfélék / Pinaceae
mocsári tölgy	(Quercus palustris)	bükkfélék / Fagaceae
kaukázusi jegenyefenyő	(Abies nordmanniana)	fenyőfélék / Pinaceae
mézgás éger	(Alnus glutinosa)	nyírfafélék / Betulaceae
bibircses nyír	(Betula pendula)	nyírfafélék / Betulaceae
cseresznye	(Cerasus avium)	rózsafélék / Rosaceae
meggy	(Cerasus vulgaris)	rózsafélék / Rosaceae
oregoni hamisciprus	(Chamaecyparis lawsoniana)	ciprusfélék / Cupressaceae
közönséges mogyoró	(Corylus avellana)	nyírfafélék / Betulaceae
birs	(Cydonia oblonga)	rózsafélék / Rosaceae
magas kőris	(Fraxinus excelsior)	olajfafélék / Oleaceae
vörös kőris	(Fraxinus pennsylvanica)	olajfafélék / Oleaceae
nemes dió	(Juglans regia)	diófafélék / Juglandaceae
hegyeslevelű liliomfa	(Magnolia acuminata)	liliomfafélék / Magnoliaceae
házi alma	(Malus domestica)	rózsafélék / Rosaceae
fehér eperfa	(Morus alba)	eperfafélék / Moraceae
zelnicemeggy, májusfa	(Padus avium)	rózsafélék / Rosaceae
közönséges luc	(Picea abies)	fenyőfélék / Pinaceae
ezüstfenyő	(Picea pungens f. glauca)	fenyőfélék / Pinaceae
erdeifenyő	(Pinus sylvestris)	fenyőfélék / Pinaceae
cseresznyeszilva	(Prunus cerasifera)	rózsafélék / Rosaceae
házi szilva	(Prunus domestica)	rózsafélék / Rosaceae
házi körte	(Pyrus communis)	rózsafélék / Rosaceae
kocsányos tölgy	(Quercus robur)	bükkfélék / Fagaceae
gyepűrózsa	(Rosa canina)	rózsafélék / Rosaceae

Leírás (pl. az ültetés alkalmá, az ültető és intézménye stb.)	Ültetés időpontja	Ültetés helye és egyedszáma
magától kelt egyed	2000-es évek eleje	[a VMf Ny-i sarkában kis fa]
a megelőző utca-(sétány-)szerkezet maradványa	XX. század második fele	[az Árpád út egykori nyomvonalának ÉNy-i végén és a malom D-i oldalán; 2 fa]
a megelőző utca-(sétány-)szerkezet maradványa, és a Kerekerdő Alapítvány ültetése	XX. század második fele, és 2003. tavasza	[az Árpád út egykori nyomvonalának ÉNy-i végén sorfaként, a VMf DNY-i szélén és az Őrségi-kerekerdőben; 7 fa]
a megelőző utca-(sétány-)szerkezet maradványa	XX. század második fele	[az Árpád út egykori nyomvonalán s másutt is több helyen; 15 fa]
a megelőző utca-(sétány-)szerkezet maradványa	XX. század második fele	[az Árpád út egykori nyomvonalának elején és végén sorfaként, a fentartási épület (FÉ) K-i oldalán; 8 fa]
a megelőző utca-(sétány-)szerkezet maradványa	XX. század második fele	[az Árpád és a Kárpáti Kelemen utca közötti egykori sétány mentén sorfaként 4 beteg, a VMf É-i szélén 1 egészséges fa]
a Szombathelyi Kertészeti és Parképítő Vállalat csemetekertjének maradványa	1970-es évek	[a szőlőhegy D-i oldalában és előterében számos fa]
a Szombathelyi Kertészeti és Parképítő Vállalat csemetekertjének maradványa	1970-es évek	[a skanzen DNY-i sarkában kiterjedt ültetvényben, helyenként a szőlőhegy aljába is benyúlva]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a gondnoki épület (GÉ) DK-i oldalán]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a Horgász-tó és a malomág partján; több fa]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint, és a Kerekerdő Alapítvány	1970-es évek, és 2003. tavasza	[a Horgász-tó partján és az Őrségi-kerekerdőben; 5 fa]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint, és a Kerekerdő Alapítvány	1970-es évek, és 2003. tavasza	[a Horgász-tó partján, a Kerek-erdőben és a VMf DNY-i szélén; több fa]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a GÉ és a malom között]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a GÉ ÉK-i oldalán 3 fa]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a malomág hídjánál]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a sárfimizdói ház mögött 2 fa]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a Horgász-tó partján 3 fa]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a Horgász-tó partján]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a faludombon és a házak udvarain; 18 fa]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a GÉ K-i sarkánál]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a házak körül többhelyütt]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a nemeskoltai és a szentpéterfai ház udvarán; 2 fa]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a Horgász-tó partján]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a fészület körül, a pornóapáti ház udvarán, a nemeskoltai ház udvara előtt és a GÉ ÉNy-i oldalán; 6 fa]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a GÉ DK-i oldalán]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint, és a Kerekerdő Alapítvány	1970-es évek, és 2003. tavasza	[a faludomb ÉNy-i, a malom Ny-i oldalán és az Őrségi-kerekerdőben; 5 fa]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a VMf É-i szélén]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a házak körül többhelyütt]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a házak körül többhelyütt]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a VMf É-i szélén 2 nagy, Ny-i sarkában 1 kis fa]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint, és a Kerekerdő Alapítvány	1970-es évek, és 2003. tavasza	[a VMf É-i szélén egy kis fa, és az Őrségi-kerekerdőben egy bokor]

fehér fűz	(<i>Salix alba</i>)	fűzfafélék / Salicaceae
kecskefűz	(<i>Salix caprea</i>)	fűzfafélék / Salicaceae
kerti orgona	(<i>Syringa vulgaris</i>)	olajfafélék / Oleaceae
oszlopos tiszafa	(<i>Taxus baccata</i> 'Fastigiata')	tiszafafélék / Taxaceae
ezüst hárs	(<i>Tilia tomentosa</i>)	hársfélék / Tiliaceae
fehér fagyöngy	(<i>Viscum album</i>)	fagyöngyfélék / Loranthaceae
ezüst hárs	(<i>Tilia tomentosa</i>)	hársfélék / Tiliaceae
oszlopos gyertyán	(<i>Carpinus betulus</i> 'Fastigiata')	nyírfafélék / Betulaceae
toronyos tölgy	(<i>Quercus robur</i> 'Fastigiata')	bükkfélék / Fagaceae
fehér akác	(<i>Robinia pseudacacia</i>)	pillangósvirágúak / Fabaceae
tearózsa	(<i>Rosa xodorata</i>)	rózsafélék / Rosaceae
Otelló / borteremő szőlő	(<i>Vitis vinifera</i>) fajta	szőlőfélék / Vitaceae
fekete bodza	(<i>Sambucus nigra</i>)	loncfélék / Caprifoliaceae
kínai lilaakác	(<i>Wisteria sinensis</i>)	pillangósvirágúak / Fabaceae
csertölgy	(<i>Quercus cerris</i>)	bükkfélék / Fagaceae
kocsánytalan tölgy	(<i>Quercus petraea</i>)	bükkfélék / Fagaceae
nagylevelű hárs	(<i>Tilia platyphyllos</i>)	hársfélék / Tiliaceae
kislevelű hárs	(<i>Tilia cordata</i>)	hársfélék / Tiliaceae

2008 UTÁN ÜLTETETT FÁK, CSERJÉK ÉS SZŐLŐK

kocsánytalan tölgy	(<i>Quercus petraea</i>)	bükkfélék / Fagaceae
szelídgesztenye	(<i>Castanea sativa</i>)	bükkfélék / Fagaceae
házi berkenye	(<i>Sorbus domestica</i>)	rózsafélék / Rosaceae
barkócaberkenye	(<i>Sorbus torminalis</i>)	rózsafélék / Rosaceae
kislevelű hárs	(<i>Tilia cordata</i>)	hársfélék / Tiliaceae
bibircses nyír	(<i>Betula pendula</i>)	nyírfafélék / Betulaceae
bibircses nyír	(<i>Betula pendula</i>)	nyírfafélék / Betulaceae
gyertyán	(<i>Carpinus betulus</i>)	nyírfafélék / Betulaceae

ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a malomág és a Horgász-tó partján; több fa]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a Horgász-tó partján]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a GÉ ÉNy-i oldalán, a VMf nyugati sarkában és a házak udvarain néhol]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a GÉ DK-i oldalán]
ültették a korabeli kertrendezési terv szerint	1970-es évek	[a VMf É-i szélén]
maguktól nőtt egyedek		[többhelyütt, de főként a malomág fűzfáin]
Pável Ágoston-émlékfa, ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	1980-as évek	[a malom DNY-i sarkánál]
Tóth János-émlékfa, ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	1980-as évek	[a malomtól DNY-ra]
Bárdosi János-émlékfa, ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	1980-as évek	[a malomtól Ny-ra]
talán magától nőtt egyed	1980-as évek	[a VMf ÉNy-i végében, a hátsó bejáratnál]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	1980-as évek	[a sótonyi ház kiskertjében]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	1980-as évek	[a lócsi ház kiskertjében]
magától nőtt egyed	2000-es évek	[a szőlőhegy É-i gyepűjében kis fa]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2000-es évek	[az alsósági ház kapufélfájánál]
ültette a Kerekerdő Alapítvány	2003. tavasz	[az Őrségi-kerekerdőben 3 fa]
ültette a Kerekerdő Alapítvány	2003. tavasz	[az Őrségi-kerekerdőben]
ültette a Kerekerdő Alapítvány	2003. tavasz	[az Őrségi-kerekerdőben]
ültette Andrej Gerenčar szlovén nagykövet és dr. Ipkovich György Szombathelyi polgármestere, a szombathelyi Szlovén Kisebbségi Önkormányzat támogatásával	2004. tavasz	[a faludombi szlovén ház előterében]
A Vasi Múzeumfalú megnyitásának 35 éves évfordulója (2008) alkalmából ültette Kovács Ferenc, a Vas Megyei Közgyűlés elnöke	2009. április 25.	[Vaskeresztesi pincétől Ny-ra, a gyepűn kívül]
Dr. Gáyer Gyula botanikus (1883-1932) emlékére ültette Kovács Ferenc, a Vas Megyei Közgyűlés elnöke a Vasi Múzeumfalú népi élővilágismereti (etnobiológiai) fejlesztését célul tűző, újjászülető Beythe-kert számára	2009. április 25.	[Csipkerekéi pince D-i végében]
ültette Majthényi László, a Vas Megyei Közgyűlés alelnöke a Vasi Múzeumfalú népi élővilágismereti (etnobiológiai) fejlesztését célul tűző, újjászülető Beythe-kert számára	2009. április 25.	[Petőmihályfai pince D-i végében]
Kovács Ferenc, Vas Megyei Közgyűlés elnökének ajándéka; ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. április 27.	[Vaskeresztesi pincétől Ny-ra, a gyepűn kívül]
ültette Perénye Község Önkormányzatar nevében Füzesi Tamás polgármeste	2009. június 6.	[Perényei kápolna mögött 2 fa]
ültette Vincze Péter és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Őrségi-kerekerdőben]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Őrségi-kerekerdőben]
ültette Tóth Róbert, Tóke Gábor és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[szőlőhegyi mélyút mentén]

gyertyán	(<i>Carpinus betulus</i>)	nyírfafélék / Betulaceae	
gyertyán	(<i>Carpinus betulus</i>)	nyírfafélék / Betulaceae	
szelídgesztenye	(<i>Castanea sativa</i>)	bükkfélék / Fagaceae	
vadcseresznye	(<i>Cerasus avium</i>)	rózsafélék / Rosaceae	
Fekete ropogós cseresznye / cseresznye	(<i>Cerasus avium</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	az Órségből (Vas megye)
Pünkösdi cseresznye / cseresznye	(<i>Cerasus avium</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	az Órségből (Vas megye)
húsos som	(<i>Cornus mas</i>)	somfélék / Cornaceae	
húsos som	(<i>Cornus mas</i>)	somfélék / Cornaceae	
húsos som	(<i>Cornus mas</i>)	somfélék / Cornaceae	
veresgyűrű som	(<i>Cornus sanguinea</i>)	somfélék / Cornaceae	
veresgyűrű som	(<i>Cornus sanguinea</i>)	somfélék / Cornaceae	
vérmogyoró	(<i>Corylus maxima</i> 'Purpurea')	nyírfafélék / Betulaceae	
vérmogyoró	(<i>Corylus maxima</i> 'Purpurea')	nyírfafélék / Betulaceae	
egybibés galagonya	(<i>Crataegus monogyna</i>)	rózsafélék / Rosaceae	
egybibés galagonya	(<i>Crataegus monogyna</i>)	rózsafélék / Rosaceae	
csíkos kecskerágó	(<i>Euonymus europaeus</i>)	kecskerágófélék / Celastraceae	
csíkos kecskerágó	(<i>Euonymus europaeus</i>)	kecskerágófélék / Celastraceae	
bükk	(<i>Fagus sylvatica</i>)	bükkfélék / Fagaceae	
bükk	(<i>Fagus sylvatica</i>)	bükkfélék / Fagaceae	
Pónyikalma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Erdélyből
vadalma	(<i>Malus sylvestris</i>)	rózsafélék / Rosaceae	
naspolya	(<i>Mespilus germanica</i>)	rózsafélék / Rosaceae	
erdeifenyő	(<i>Pinus sylvestris</i>)	fenyőfélék / Pinaceae	
erdeifenyő	(<i>Pinus sylvestris</i>)	fenyőfélék / Pinaceae	

ültette Poócza Hanna, Vizi Péter és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[szőlőhegyi mélyút mentén]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[szőlőhegyi mélyút mentén 30 fa]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Velemi pince felett 2 fa]
ültette dr. Horváth Sándor és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[szőlőhegy ÉNy-i sarkán, kívül]
ültette Nagy Endre és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Lócsi ház udvarán, a galambdúcnál]
ültette Tóth Kálmán és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Sótonyi ház konyhakertjében]
ültette dr. Balogh Lajos és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Csipkerekéi szőlőhegy É-i vége]
ültette Lendvai Zoltán és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Nemeskoltai méhes DK-i sarka]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Petőmihályfai szőlőhegy É-i vége]
ültette Kusztor Gergely, Udvardy Balázs és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Kárpáti K. u. mentén]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Kárpáti K. u. mentén 9 tő]
ültette Kálmán György és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Kárpáti K. u. mentén]
ültette Németh József (Kempi) és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[gondnoki ház K-i előterében]
ültette Lőrincz Gyözóné és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Kárpáti K. u. mentén]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Kárpáti K. u. mentén 9 tő]
ültette dr. Kiss Gábor, dr. Zágórhidi Czigány Balázs és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Kárpáti K. u. mentén]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Kárpáti K. u. mentén 3 tő]
ültette Mukicsné Kozár Mária és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Felsőszőlőnői háztól DK-re]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Felsőszőlőnői háztól DK-re 2 fa]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai; Szabó Bálint Ákos 2011. január 28-i születése alkalmából a fát örökbe fogadták Bálint Éva és Szabó Tibor, a Weöres Sándor Színház színművészei	2009. november 26.	[Vönöcké ház hátsó udvarán]
ültette Szommer Ildikó megyei múzeumigazgató-helyettes és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Őrségi-kerekerdő K-i szélén]
ültette Vighné Pukler Erika gazdasági múzeumigazgató-helyettes és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[szőlőhegy É-i szélének közepén]
ültette Lakner András és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Őrségi-kerekerdőben]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Őrségi-kerekerdőben]

Sárga szilva / házi szilva	(<i>Prunus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Alsószentersébetről (Zala megye)
kökény	(<i>Prunus spinosa</i>)	rózsafélék / Rosaceae	
kökény	(<i>Prunus spinosa</i>)	rózsafélék / Rosaceae	
Búzaérő körte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Borsfáról (Zala megye)
Kisasszon-körte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	a Göcsejből (Zala megye)
Szózkörte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Viszákáról (Őrség, Vas megye)
vadkörte	(<i>Pyrus pyraeaster</i>)	rózsafélék / Rosaceae	
csertölg	(<i>Quercus cerris</i>)	bükkfélék / Fagaceae	
kocsánytalan tölg	(<i>Quercus petraea</i>)	bükkfélék / Fagaceae	
kocsánytalan tölg	(<i>Quercus petraea</i>)	bükkfélék / Fagaceae	
kocsánytalan tölg	(<i>Quercus petraea</i>)	bükkfélék / Fagaceae	
kocsánytalan tölg	(<i>Quercus petraea</i>)	bükkfélék / Fagaceae	
kocsányos tölg	(<i>Quercus robur</i>)	bükkfélék / Fagaceae	
gyepűrózsa	(<i>Rosa canina</i>)	rózsafélék / Rosaceae	
gyepűrózsa	(<i>Rosa canina</i>)	rózsafélék / Rosaceae	
madárberkenye	(<i>Sorbus aucuparia</i>)	rózsafélék / Rosaceae	
házi berkenye	(<i>Sorbus domestica</i>)	rózsafélék / Rosaceae	
barkóca berkenye	(<i>Sorbus torminalis</i>)	rózsafélék / Rosaceae	
kerti orgona	(<i>Syringa vulgaris</i>)	olajfélék / Oleaceae	Sorkifaludról (Vas megye)
kerti orgona	(<i>Syringa vulgaris</i>)	olajfélék / Oleaceae	Sorkifaludról (Vas megye)
kerti orgona	(<i>Syringa vulgaris</i>)	olajfélék / Oleaceae	Sorkifaludról (Vas megye)
kerti orgona	(<i>Syringa vulgaris</i>)	olajfélék / Oleaceae	Sorkifaludról (Vas megye)
kerti orgona	(<i>Syringa vulgaris</i>)	olajfélék / Oleaceae	Sorkifaludról (Vas megye)
kerti orgona	(<i>Syringa vulgaris</i>)	olajfélék / Oleaceae	Sorkifaludról (Vas megye)

ültette Káldy Lajos múzeumi tárgyrajzoló grafikus, festőművész	2009. november 26.	[Molnascsecsődi haranglábnál]
ültette Keppel Csilla, Forgácsné Mészáros Irén és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Kárpáti K. u. mentén]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Kárpáti K. u. mentén 9 tő]
ültette Handler András és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Szentpéterfai ház udvarán]
ültette Császárné Uhrin Noémi és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Vönöcki ház első udvarán]
ültette Illés Péter és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Farkasfai ház, szalafői pajta végén]
ültette dr. Nagy Zoltán megyei múzeumigazgató és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[szőlőhegy É-i sarkán, kívül]
Carolus Clusius (1526-1609) németalföldi botanikus, Batthyány III. Boldizsár és Beythe István segítségével Pannónia növényeinek, gombáinak és neveknek, ősnövény- és régészeti leleteinek első ismertetője halálának 400. évfordulóján ültette a Beythe Társaság	2009. november 26.	[Petőmihályfai szőlőhegy É-i végében]
ültette Isztin Gyula, Vámos Gábor és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Csipkerekci pincétől DNY-ra]
ültette Ferencz Eszter, Pungor Péter és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Őrségi-kerekerdő É-i szélén]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Őrségi-kerekerdő ÉK-i szélén]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Őrségi-kerekerdő K-i szélén]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[szőlőhegyi mélyút DNY-i végénél]
ültette Nagy Marcella és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Kárpáti K. u. mentén]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Kárpáti K. u. mentén 4 tő]
ültette Vizi Szilvia és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Őrségi-kerekerdő ÉK-i szélén]
ültette dr. Balogh Lajos és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Petőmihályfai pince ÉK-i végén]
ültette dr. Balogh Lajos és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Velemi pince feletti hegy É-i végén]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Alsósági ház kiskertjében]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Gondnoki épület É-i oldalán]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Gondnoki épület ÉK-i sarkán]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Pornóapáti ház udvarának utcafrontján]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai; 2012. tavaszán örökbe fogadta Csonka Szilvia, a Weöres Sándor Színház színművésze	2009. november 26.	[Szentpéterfai ház udvarán]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Vönöcki ház udvarának utcafrontján]

kislevelű hárs	(<i>Tilia cordata</i>)	hársfélék / Tiliaceae	
kislevelű hárs	(<i>Tilia cordata</i>)	hársfélék / Tiliaceae	
ostormén bangita	(<i>Viburnum lantana</i>)	loncfélék / Caprifoliaceae	
ostormén bangita	(<i>Viburnum lantana</i>)	loncfélék / Caprifoliaceae	
kányabangita	(<i>Viburnum opulus</i>)	loncfélék / Caprifoliaceae	
kányabangita	(<i>Viburnum opulus</i>)	loncfélék / Caprifoliaceae	
labdarózsa	(<i>Viburnum opulus</i> 'Roseum')	loncfélék / Caprifoliaceae	
labdarózsa	(<i>Viburnum opulus</i> 'Roseum')	loncfélék / Caprifoliaceae	
zelnicemeggy, májusfa	(<i>Padus avium</i>)	rózsafélék / Rosaceae	Herényből (Szombathely, Vas megye)
szelidgesztenye	(<i>Castanea sativa</i>)	bükkfélék / Fagaceae	
Rétesalma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	a Göcsejből (Zala megye)
Török Bálint-alma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Őriszentpéterről (Vas megye)
Ceglédi óriás' / sárgabarack	(<i>Prunus armeniaca</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	
Tüskés körte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	az Őrségből (Vas megye)
Őszikörte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Kercáról (Kercaszomor, Őrség, Vas megye)
Vöröskörte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Viszákrol (Őrség, Vas megye)
Eperalma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Szalafőről (Őrség, Vas megye)
Jancsikörte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Viszákrol (Őrség, Vas megye)
Boralma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Magyarszombatfáról (Őrség, Vas megye)
Bakszarkörte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Viszákrol (Őrség, Vas megye)
Aszalókörté / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Bázáról (Bázakerettye, Zala megye)
Késői vajonckörte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Felsőszenterzsébetről (Hetés, Zala megye)
Sózókörté / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Szalafőről (Őrség, Vas megye)
Bőralma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Döbörhegyről (Vasi-Hegyhát, Vas megye)
Őszi piros alma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Oszkóból (Vasi-Hegyhát, Vas megye)
Mézalma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Apátistvánfalváról (Vendvidék, Vas megye)
Köcsögalma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Apátistvánfalváról (Vendvidék, Vas megye)

PRENOR sétány / a PRENOR Kertészeti és Parképítő Kft. – igazgató: Izer Gábor – támogatásával ültetett kislevelű hárs (Tilia cordata) fasor [18 fa] – ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Kárpáti K. u. mentén]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Kárpáti K. u. mentén 17 fa]
ültette Kiss Krisztina, Révész József és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Kárpáti K. u. mentén]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Kárpáti K. u. mentén]
ültette Hadnagyiné Vörös Márta, Móricz Péter és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Kárpáti K. u. mentén]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Kárpáti K. u. mentén 9 tő]
ültette dr. Vig Károly és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Pornóapáti ház udvarának utcafrontján]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2009. november 26.	[Sótonyi ház kiskertjének ÉK-i végén]
ültette dr. Balogh Lajos és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2010. április 11.	[malomág Ny-i végének Ny-i partján]
Pákay (Pauer) Arnold (1885–1968) premontrei rendi természetrajztanár, a Vasvármegyei Múzeum természetrajzi tárának őre (1933–1944), a Szombathelyi Gyümölcsstermesztők Egyesületének vezetőségi tagja születésének 125. évfordulóján ültette a Vasi Múzeumbarát Egylet	2010. április 17.	[Csipkerekí pince É-i végében]
ültette Kiss Sándor főtitkár, a Kereskedelmi és Iparkamara valamint a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága gyümölcsöző együttműködésének 10. esztendejében	2010. április 17.	[Nemeskoltai ház méhese mögött]
ültette Márkus Ferenc, az Őrségi Nemzeti Park igazgatója	2010. április 17.	[Farkasfai ház, szalafői pajta végén]
Dr. Gaál Károly néprajztudós, tanszékvezető egyetemi tanár (Bécs) emlékére ültette Gaál Edit	2010. április 17.	[Lócsi ház hátsó udvarán]
ültette V. Németh Zsolt, Vasvár polgármestere	2010. április 17.	[Szalafői kerített ház D-i sarkán]
ültette Sárközi Barbara (1998), Zweisprachiges Bundesgymnasium, Oberwart, Burgenland, Österreich / Kétnyelvű Szövetségi Gimnázium, Felsőőr, Őrvidék, Ausztria	2010. május 19.	[Csemete-iskolából (Csl) a Nemeskoltai ház udvarára átültetve 2012. márc. 27.]
ültette Földvárszki Edina (1997), Váci Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Illés Dorottya (1998), Árpád-házi Szent Margit Katolikus Általános Iskola, Kőszeg	2010. május 19.	[Csl-ból a Sótonyi ház pajtáskertjébe átültetve 2012. márc. 27.]
ültette Békefi András (1998), Kőszeg Város és Vonzáskörzete Többcélú Kistérségi Társulás Többcélú Közös Igazgatású Közoktatási Intézményének Tagiskolája, Kőszegszerdahely	2010. május 19.	[Csl-ból a Vaskeresztesi pajta mögé átültetve 2012. márc. 27.]
ültette Bokor Levente (1997), Zweisprachiges Bundesgymnasium, Oberwart, Burgenland, Österreich / Kétnyelvű Szövetségi Gimnázium, Felsőőr, Őrvidék, Ausztria	2010. május 19.	[Csl-ból a Pornóapáti disznóól mögé átültetve 2012. márc. 27.]
ültette Bázár Ciprián (1998), Gothard Jenő Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csl-ból a Farkasfai ház mögé átültetve 2012. márc. 27.]
ültette Cobzaru Renat (1996), Horvátlövő, Nemzetiségi Nyelvet Oktató Általános Iskola, Felsőcsatár	2010. május 19.	[Csl-ból a Vönöcki ház udvarára hátra átültetve 2012. márc. 27.]
ültette Szalai Csilla (1995), Móra Ferenc Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Répcelak	2010. május 19.	[Csl-ból a Velemi pince déli előterébe átültetve 2012. márc. 27.]
ültette Kövesdi Dóra (1999), Neumann János Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csl-ból a Vaskeresztesi pince K-i végébe átültetve 2012. márc. 27.]
ültette Nagy Bálint (1991), Aranyhid Nevelési-Oktatási, Integrációs Központ, Szombathely	2010. május 19.	[Csl-ból az Alsósági ház udvarára átültetve 2012. márc. 27.]
ültette Papp László (1998), Reguly Antal Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csl-ban elpusztult k9/48 helyébe átültetve 2012. márc. 27.]
ültette Kürnjek Richárd (1999), Kéttannyelvű Általános Iskola és Óvoda, Apátistvánfalva	2010. május 19.	[Csl-ból a Felsőszőlőki ház K-i végébe átültetve 2012. márc. 27.]
ültette Labritz Regina (1999), Kossics József Kétnyelvű Általános Iskola, Felsőszőlők	2010. május 19.	[Csl-ból a Felsőszőlőki ház K-i végébe átültetve 2012. márc. 27.]

Sújtásos nyári alma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Magyarszombatfáról (Őrség, Vas megye)
Kerekalma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Szentgyörgyvölgyről (Hetés, Zala megye)
Pirosalma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Szalafőről (Őrség, Vas megye)
Csörgőalma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Farkasfáról (Őrség, Vas megye)
Piros pogácsaalma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Nagyrákosról (Őrség, Vas megye)
Tökalma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Őrszentpéterről (Őrség, Vas megye)
Viaszos alma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	az Őrségből (Vas megye)
Hosszú szilva / házi szilva	(<i>Prunus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	az Őrségből (Vas megye)
Mézeskörte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Őrszentpéterről (Őrség, Vas megye)
Tüskéskörte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Viszákrol (Őrség, Vas megye)
naspolya	(<i>Mespilus germanica</i>)	rózsafélék / Rosaceae	az Őrségből (Vas megye)
Korai csikosalma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Viszákrol (Őrség, Vas megye)
Batul / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Viszákrol (Őrség, Vas megye)
Télialma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Kisrákosról (Őrség, Vas megye)
Húsvéti rozmaring / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Nemesnépről (Hetés, Zala megye)
meggy	(<i>Cerasus vulgaris</i>)	rózsafélék / Rosaceae	az Őrségből (Vas megye)
őszibarack	(<i>Prunus persica</i>)	rózsafélék / Rosaceae	a Göcsejből (Zala megye)
Nyári piros alma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Énlakáról (Hargita megye, Erdély, Románia)
Török Bálint-alma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Nyitráról (Felvidék, Szlovákia)
Őszi aszalókörte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Felsőszenterzsébetről (Hetés, Zala megye)
Fekete cseresznye / kerti cseresznye	(<i>Cerasus avium</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Szalafőről (Őrség, Vas megye)
Karácsonyalma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Szattáról (Őrség, Vas megye)
Nyárialma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Viszákrol (Őrség, Vas megye)
Hébérkörte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Medesről (Pórszombat, Göcsej, Zala megye)
Csüngő batur / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Felsőjánosfáról (Őrség, Vas megye)
Rétesalma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Kercáról (Kercaszomor, Őrség, Vas megye)
Aranyparmen / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Magyarföldről (Hetés, Zala megye)
Kerekkörte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Viszákrol (Őrség, Vas megye)
sárgabarack	(<i>Armeniaca vulgaris</i>)	rózsafélék / Rosaceae	Bagodról (Zala megye)
Nyárialma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Szalafőről (Őrség, Vas megye)

ültette Vitályos Marcell (1998), Reményik Sándor Evangélikus Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csl-ból a Cáki kovácsműhely D-i mellékére átültetve 2012. márc. 27.]
ültette Pósfai Anna Rozália (1997), Bolyai János Gimnázium, Szombathely és Dorfer Carina (1998), Váci Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Szombathely	2010. május 19.	[Csl-ban elpusztult Pünkösdi cseresznye helyébe átültetve 2012. márc. 27.]
ültette Kiss Péter (1998), Oladi Általános Művelődési Központ Simon István utcai Általános Iskolája, Szombathely	2010. május 19.	[Csl-ból a Cáki kovácsműhely D-i mellékére átültetve 2012. márc. 27.]
ültette Andor Virág (1997), Náriai, Nemzetiségi Nyelvet Oktató Általános Iskola, Felsőcsatár	2010. május 19.	[Csl-ból a Cáki kovácsműhely D-i mellékére átültetve 2012. márc. 27.]
ültette Hutter Dorina (1998), Reményik Sándor Evangélikus Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csl-ból a Petőmihályfai pince ÉNy-i végébe átültetve 2012. márc. 27.]
ültette Németh Virág (1997), Váci Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Szombathely és Kristijan Gašpar (1998), Oš Šalovci, Slovenija / Sal, Muravidék, Szlovénia	2010. május 19.	[Csl-ban elpusztult a10/13 helyébe átültetve 2012. márc. 27.]
ültette Sosztarits Kristóf (2001), Apáczai Waldorf Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csl-ból a Szentpéterfai ház udvarára átültetve 2012. márc. 27.]
ültette Tóth Levente (1998), Brenner János Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
Dr. Udvardy László (1968-2010) botanikus, a Budapesti Corvinus Egyetem Kertészettudományi Kara tudományos és nemzetközi dékánhelyettese, Növénytan Tanszékének docense emlékére ültette Balogh Lajos és a Vas megyei gyermekek	2010. május 19.	[Csemete-iskola ÉK-i szélén]
ültette Kúti József (1998), Reményik Sándor Evangélikus Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Temesi Hanna (2001) és Fuisz Antónia (2001), Apáczai Waldorf Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Sulyok Levente (2001) és Dröszler Mátyás (2000), Apáczai Waldorf Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette László Gergely (1998), Vaskeresztes, Nemzetiségi Nyelvet Oktató Általános Iskola, Felsőcsatár	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Takács Róza Csenge (1998), Reményik Sándor Evangélikus Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Guzmics Tamás (1998), Nádasdy Tamás Általános Iskola, Sárvár	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Szele Bálint (2001), Apáczai Waldorf Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Szabó Péter (2001), Apáczai Waldorf Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Bödei Károly (1998), Béri-Balogh Ádám Általános Iskola, Győrvár	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Szabó Zsófia (1997), Váci Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Koczka André (1998), Gothard Jenő Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Novák Viktória (1996), Paragvári utcai Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Keszei Mihály (1998), Móra Ferenc Általános Iskola és AMK, Répcelak	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Humbald Richard (1998), Paragvári utcai Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Durst Ágnes (1997), Dr. Tolnay Sándor Általános Iskola, Gyöngyösfalu	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Drenovác Márk (1997), Dr. Tolnay Sándor Általános Iskola, Gyöngyösfalu	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Bakucz Dániel (1998), Zrínyi Ilona Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Pfeiffer Csaba (1997), Dr. Csepregi Horváth János KIKI, Csepreg	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Nagy Mariann (1998), Zweisprachiges Bundesgymnasium, Oberwart, Burgenland, Österreich / Kétnyelvű Szövetségi Gimnázium, Felsőőr, Órvidék, Ausztria	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Vigh Domonkos (2000), Apáczai Waldorf Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Kovács Kamilla (1999), Neumann János Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]

Csöbörkörte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Keménfáról (Göcsej, Zala megye)
Zabéró körte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Viszákrol (Őrség, Vas megye)
Kovács Irma-féle alma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Nemesnépről (Hetés, Zala megye)
Pirosalma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Szomorócról (Kercaszomor, Őrség, Vas megye)
Viaszos alma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Döbörhegyről (Vasi-Hegyhát, Vas megye)
Nyárikörte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Viszákrol (Őrség, Vas megye)
Ropogós cseresznye / kerti cseresznye	(<i>Cerasus avium</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Őriszentpéterről (Őrség, Vas megye)
Rozséró alma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Szentgyörgyvölgyről (Hetés, Zala megye)
Nyári császárkörte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Zalaszentlászlóról (Zala megye)
Koszosalma / házi alma	(<i>Malus domestica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Őriszentpéterről (Őrség, Vas megye)
Tojikkörte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Kisrákosról (Őrség, Vas megye)
Téli macskafejörte / házi körte	(<i>Pyrus communis</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Őriszentpéterről (Őrség, Vas megye)
mezei juhar	(<i>Acer campestre</i>)	juharfélék / Aceraceae	
csertölg	(<i>Quercus cerris</i>)	bükkfélék / Fagaceae	
magyar tölg	(<i>Quercus frainetto</i>)	bükkfélék / Fagaceae	
szelidgesztenye	(<i>Castanea sativa</i>)	bükkfélék / Fagaceae	
kocsánytalan tölg	(<i>Quercus petraea</i>)	bükkfélék / Fagaceae	
vadcseresznye	(<i>Cerasus avium</i> subsp. <i>avium</i>)	rózsafélék / Rosaceae	
korai juhar	(<i>Acer platanoides</i>)	juharfélék / Aceraceae	Herényből (Szombathely, Vas megye)
gyertyán	(<i>Carpinus betulus</i>)	nyírfafélék / Betulaceae	Herényből (Szombathely, Vas megye)
korai juhar	(<i>Acer platanoides</i>)	juharfélék / Aceraceae	
hegyi juhar	(<i>Acer pseudoplatanus</i>)	juharfélék / Aceraceae	
gyertyán	(<i>Carpinus betulus</i>)	nyírfafélék / Betulaceae	
gyertyán	(<i>Carpinus betulus</i>)	nyírfafélék / Betulaceae	
gyertyán	(<i>Carpinus betulus</i>)	nyírfafélék / Betulaceae	
gyertyán	(<i>Carpinus betulus</i>)	nyírfafélék / Betulaceae	
gyertyán	(<i>Carpinus betulus</i>)	nyírfafélék / Betulaceae	
bükk	(<i>Fagus sylvatica</i>)	bükkfélék / Fagaceae	
magas kőris	(<i>Fraxinus excelsior</i>)	olajfafélék / Oleaceae	
kislevelő hárs	(<i>Tilia cordata</i>)	hársfélék / Tiliaceae	
kocsányos tölg	(<i>Quercus robur</i>)	bükkfélék / Fagaceae	
madárberkenye	(<i>Sorbus aucuparia</i>)	rózsafélék / Rosaceae	Herényből (Szombathely, Vas megye)
Csókaszőlő / bortermő szőlő	(<i>Vitis vinifera</i>) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a Pécsi Tudományegyetem Szőlészeti és Borászati Kutatóintézetéből
Csókaszőlő / bortermő szőlő	(<i>Vitis vinifera</i>) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól

ültette Magdics Ákos (1998), Narda, Nemzetiségi Nyelvet Oktató Általános Iskola, Felsőcsatár	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Németh Zoltán (1998), Gothard Jenő Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Ekler Luca (1998), Gothard Jenő Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Senvinczki Ákos (1997), Zrínyi Ilona Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Vörös Levente (1998), Felsőcsatár, Nemzetiségi Nyelvet Oktató Általános Iskola, Felsőcsatár	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Novinszky Judit (1998), Bolyai János Általános Iskola és Gimnázium, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Németh Jázmin (1998), Neumann János Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Mórocz Dániel (1998), Reményik Sándor Evangélikus Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Keresztényi Tamás (1997), Szent László Katolikus Általános Iskola, Sárvár	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Vörös Dániel (1997), Szent László Katolikus Általános Iskola, Sárvár	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Staritzbüchler Bence (1997), Reguly Antal Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
ültette Vincze Veronika (1999), Paragvári utcai Általános Iskola, Szombathely	2010. május 19.	[Csemete-iskolában]
Horváth Ernő (1929-1990) paleobotanikus muzeológus, a Savaria Múzeum Természettudományi Osztályának vezetője (1954-1989) emlékére	2010. május 24.	[Petőmihályfai szőlőhegy ÉK-i szélén]
a Honismereti Mozgalom 50. évfordulója tiszteletére ültette a XXXVIII. Országos Honismereti Akadémia	2010. július 1.	[szőlőhegy É-i sarkán]
ültette dr. Balogh Lajos és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2010. augusztus 5.	[gondnoki épület DK-i előterében]
Vas vármegye 1000 éves fennállása alkalmából ültették: a megyéből elszármazottak képviselői. – A növénytábla alapja: kloritpala, Felsőcsatár, Vas-hegy, kora: 100-200 millió év	2010. augusztus 20.	[Velemi pince felett] [valójában 2009. nov. 26-án]
Vas vármegye 1000 éves fennállása alkalmából ültették: a megye településeinek polgármesterei. – A növénytábla alapja: hólyagos bazalt, Kissomlyó, Kis-Somlyó, kora: 5 millió év	2010. augusztus 20.	[Órségi-kerekerdő DK-i szélén] [valójában 2009. nov. 26-án]
ültette Lugosi Arnold, Szalafő község polgármestere	2010. november 6.	[malomág Ny-i partján]
ültette dr. Balogh Lajos és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Falu-erdő ÉK-i végében]
ültette Zsoldosné Csidi Valéria, Zöld Ilona és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Falu-erdő ÉK-i végében]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Falu-erdőben]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Falu-erdőben]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Falu-erdőben]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Falu-erdőben]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Falu-erdőben]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Falu-erdőben]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Falu-erdőben]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Falu-erdőben]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Falu-erdőben]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Falu-erdőben]
ültette dr. Balogh Lajos és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Falu-erdő DNY-i végében]
ültette dr. Balogh Lajos és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerek szőlőhegyen]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerek szőlőhegyen 2 tő]

Csomorika / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Csomorika / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Furmint P.51 / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Furmint P.51 / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Hárslevelű, nemes *P.41 / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Hárslevelű, nemes *P.41 / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Juhfark / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Juhfark / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Kadarka P.9 / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Kadarka P.9 / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Öreg sárfehér / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Öreg sárfehér / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Piros kecskecsőcsű / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Piros kecskecsőcsű / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Zöldszilváni / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Zöldszilváni / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Zöldvelteleni / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Zöldvelteleni / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Csabagyöngye / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Csabagyöngye / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Delavári fehér / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Delavári fehér / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Irsai Olivér / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Irsai Olivér / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Noah / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Noah / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Olaszrizling P.2 / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Olaszrizling P.2 / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Otelló / bortermő szőlő	(Vitis vinifera) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól

ültette Czöndör János, Kőszegi Ádám és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerekai szőlőhegyen]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerekai szőlőhegyen 2 tő]
ültette dr. Illés Péter és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerekai szőlőhegyen]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerekai szőlőhegyen 2 tő]
ültette Dabóczy Dénes, Takács Zoltán és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerekai szőlőhegyen]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerekai szőlőhegyen 2 tő]
ültette Derdák Ferenc és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerekai szőlőhegyen]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerekai szőlőhegyen 2 tő]
ültette Dankovics Róbert és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerekai szőlőhegyen]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerekai szőlőhegyen 2 tő]
ültette Dűlfalvy Zsuzsanna és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerekai szőlőhegyen]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerekai szőlőhegyen 2 tő]
Nemesnépi Zakál György Eörségnek leírása című 1818-as munkája szerint az Órségben „Sz[ent] Mártony szőlő” néven nevezetik. Ültette dr. Nagy Zoltán megyei múzeumigazgató és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerekai szőlőhegyen]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerekai szőlőhegyen 2 tő]
ültette Edöcs Judit, Gereben Zsófia és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerekai szőlőhegyen]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerekai szőlőhegyen 2 tő]
ültette Farkas Csilla, Pap Ildikó Katalin és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerekai szőlőhegyen]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Csipkerekai szőlőhegyen 2 tő]
ültette Bozzay Katalin, Kiss Ernő Csaba és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Petőmihályfai szőlőhegyen]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Petőmihályfai szőlőhegyen 2 tő]
ültette Hanusz Orsolya, Mártfai Márta és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Petőmihályfai szőlőhegyen]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Petőmihályfai szőlőhegyen 4 tő]
ültette Horváth Lászlóné és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Petőmihályfai szőlőhegyen]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Petőmihályfai szőlőhegyen 5 tő]
ültette Kékesi Gábor és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Petőmihályfai szőlőhegyen]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Petőmihályfai szőlőhegyen 4 tő]
ültette Kelbert Krisztina, Kutasi Nikoletta és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Petőmihályfai szőlőhegyen]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Petőmihályfai szőlőhegyen 6 tő]
ültette dr. Kiss Péter és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Petőmihályfai szőlőhegyen]

Otelló / bortermő szőlő	(<i>Vitis vinifera</i>) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Otelló / bortermő szőlő	(<i>Vitis vinifera</i>) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Szőlőskertek királynéja muskotály / bortermő szőlő	(<i>Vitis vinifera</i>) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Szőlőskertek királynéja muskotály / bortermő szőlő	(<i>Vitis vinifera</i>) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Zalagyöngye / bortermő szőlő	(<i>Vitis vinifera</i>) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Zalagyöngye / bortermő szőlő	(<i>Vitis vinifera</i>) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a PTE SzBKI-tól
Zenit / bortermő szőlő	(<i>Vitis vinifera</i>) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	a sitkei Hercseg hegyről (Kemeneshát, Vas megye)
Kormin / bortermő szőlő	(<i>Vitis vinifera</i>) fajta	szőlőfélék / Vitaceae	Magyarszombatfáról (Órség, Vas megye)
Parasztbarack / őszibarack	(<i>Prunus persica</i>) fajta	rózsafélék / Rosaceae	Oladból (Szombathely, Vas megye)
nagy gyümölcsű kőkölyök	(<i>Prunus spinosa</i> subsp. <i>fruticans</i>)	rózsafélék / Rosaceae	Herényből (Szombathely, Vas megye)
kocsányos tölgy	(<i>Quercus robur</i>)	bükkfélék / Fagaceae	
hegyi juhar	(<i>Acer pseudoplatanus</i>)	juharfélék / Aceraceae	
szelídgesztenye	(<i>Castanea sativa</i>)	bükkfélék / Fagaceae	
magas kőris	(<i>Fraxinus excelsior</i>)	olajfélék / Oleaceae	
nagylevelű hárs	(<i>Tilia platyphyllos</i>)	hársfélék / Tiliaceae	
mezei szil	(<i>Ulmus minor</i>)	szilfafélék / Ulmaceae	

ültette dr. Kolnhofer Vince és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Petőmihályfai szőlőhegyen]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Petőmihályfai szőlőhegyen 2 tő]
ültette Kiss Gyöngyi, Oláh Ferencné és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Petőmihályfai szőlőhegyen]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Petőmihályfai szőlőhegyen 5 tő]
ültette Veres Judit, Kapiller Ferenc és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Vaskeresztesi szőlőhegyen]
ültették a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2011. április 4.	[Vaskeresztesi szőlőhegyen 4 tő]
a Vasi Múzeumfalvú szőlő-fajtagyűjteményének születésére ültette Kovács Ferenc, Vas Megye Közgyűlésének elnöke a Szent György-napi Vásáron	2011. április 16.	[Vaskeresztesi szőlőhegyen 2 tő]
a Vasi Múzeumfalvú hegyközség-avatójára ültette Albert Attila polgármester és Sebők Endre, a helyi szőlő- és Bortermelő Egyesület elnöke a Szent György-napi Vásáron	2012. április 21.	[Petőmihályfai szőlőhegyen]
ültette Vadász Dianna és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2012. március 20.	[Vaskeresztesi szőlőhegyen]
ültette Márczi Elvira és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2012. március 20.	[Vaskeresztesi szőlőhegyen]
A PRENOR Kertészeti és Parképítő Kft. ajándéka; ültette dr. Balogh Lajos és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2012. március 27.	[malomág DNY-i végében]
A PRENOR Kertészeti és Parképítő Kft. ajándéka; ültette Salamon Sándor, Varga Péter (Csérga) és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2012. április 27.	[Falu-erdőben]
A PRENOR Kertészeti és Parképítő Kft. ajándéka; ültette dr. Balogh Lajos és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2012. április 27.	[Falu-erdőben]
A PRENOR Kertészeti és Parképítő Kft. ajándéka; ültette Palkó József, Tóth Zsolt és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2012. április 27.	[Falu-erdőben]
A PRENOR Kertészeti és Parképítő Kft. ajándéka; ültette Juhász István, Farkas Gábor és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2012. április 27.	[Falu-erdőben]
A PRENOR Kertészeti és Parképítő Kft. ajándéka; ültette Tuskán József, Szibler Gábor és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai	2012. április 27.	[Falu-erdőben]

IRODALOM³²

- ALEXA K. 2010. Az élet fája. – Vas megye, 5(2): 1, 3.
- AMBRUS L. 2005. Az én szőlőhegyem. – B. K. L. Kiadó, Szombathely, 143 pp.
- AMBRUS L. 2012. A kert és művesei (1–2.). – Magyar Nemzet, 75(27): 37 (jan. 28.), 75(34): 37 (febr. 4.).
- ANDRÁSFALVY B. 2001. Gyümölcs kultúra. In: PALÁDI-KOVÁCS A. (főszerk.) – SZILÁGYI M. – ÉGETŐ M. – KUPÓ J. (szerk.): Magyar néprajz. II. Gazdálkodás. – Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 493–527.
- ANONYMUS 1994. In memoriam Jánossy Andor (Szombathely, 1908. aug. 20 – Budapest, 1975. május 4.). – Collecta Clusiana, Ethnobotany and Ethnobiology series of BioTár (ed. SZABÓ T. A.), 4 (Vavilov Lectures): 21–22.
- ANONYMUS 2008a. Baum des Jahres 2008: Der Speierling. – Natur & Umwelt im Pannonischen Raum (Eisenstadt), 23(3): 42–43.
- ANONYMUS 2008b. Évezredes növények Százhalombattán. – Pest Megye Online: Pest megye hírportálja, http://pestmegye.mconet.biz/pest_megye/evzredes_novenyek_szazhalombattan_2103_413124.html
- ANONYMUS 2010a. Múzeumi világnap. – A Szombathelyi Televízió hírportálja, 2010. máj. 18. www.sztv.hu/hirek/muzeumi-vilagnap
- ANONYMUS 2010b. Baumpatenschaft / Kumstvo drva / Faültetés a Vasi Múzeumfaluban. – Zweisprachiges Bundesgymnasium Oberwart / Dvojezična Savezna Gimnazija Borta / Kétnyelvű Szövetségi Gimnázium Felsőőr, 2010. V.: [www.bg-oberwart.at/index.php?id=42&L=2&tx_ttnews\[tt_news\]=411&tx_ttnews\[backPid\]=9&cHash=9b2bf3c258](http://www.bg-oberwart.at/index.php?id=42&L=2&tx_ttnews[tt_news]=411&tx_ttnews[backPid]=9&cHash=9b2bf3c258), [www.bg-oberwart.at/index.php?id=42&tx_ttnews\[tt_news\]=411&tx_ttnews\[backPid\]=9&cHash=e8d575a22c](http://www.bg-oberwart.at/index.php?id=42&tx_ttnews[tt_news]=411&tx_ttnews[backPid]=9&cHash=e8d575a22c), [www.bg-oberwart.at/index.php?id=42&id=42&tx_ttnews\[tt_news\]=411&tx_ttnews\[backPid\]=9&cHash=bceab837b3&L=1](http://www.bg-oberwart.at/index.php?id=42&id=42&tx_ttnews[tt_news]=411&tx_ttnews[backPid]=9&cHash=bceab837b3&L=1)
- ANONYMUS 2012a. Készül a Pannon Magbank. – Rádió Szombathely FM 97,1. 2012. márc. 12. http://radioszombathely.hu/?base=newsarchive&type=read&id=31439&utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+Radioszombathely+%282897%2C1+R%3%A1di%3%B3+Szombathely%29
- ANONYMUS 2012b. Készül a Pannon Magbank. – vasindex.hu Nyugat-Magyarország hírei. 2012. márc. 12. <http://www.vasindex.hu/hir/keszul-pannon-magbank>
- ANONYMUS 2012c. Biogazdálkodói tapasztalatait osztotta meg az érdeklődőkkel Németh István a Savaria Múzeumban. – A Szombathelyi Televízió hírportálja, 2012. máj. 8. <http://www.tvszombathely.hu/hirek/biogazdalkodoi-tapasztalatait-osztotta-meg-az-erdeklokkel-nemeth-istvan-a-savaria-muzeumban-20120508>
- BALOGH L. 1990. Ember és növényvilág a Kárpátokban. – Satöbbi. Főiskolai Hírek [Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely], 1(5): 7. (szept.)
- BALOGH L. (összeáll.) 1994. Gombavilág. – Kiállítási Lapok (Savaria Múzeum, Szombathely), 38: 1–8.
- BALOGH L. 1996. Adatok néhány inváziós növényfaj elterjedéséhez az Őrségi Tájvédelmi Körzetben és a kapcsolódó területeken. In: Az Őrségi Tájvédelmi Körzet Természeti Képe II. (szerk. VIG K.), Savaria, a Vas megyei Múzeumok Értesítője 1996, Pars historico-naturalis (Szombathely), 23/2: 297–307.
- BALOGH L. 2002. Gáyer Gyula (1883–1932). In: KÖBÖLKUTI K. (szerk.): Szombathelyi tudós tanárok II. – Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely, pp. 63–101.
- BALOGH L. 2003. Hívatlan vendégek. Özönnövények a Rába mentén. – TermészetBÚVÁR (Budapest), 58(2): 2–5.
- BALOGH L. 2009a. „Az idő a gazda mindenütt...” A Vasi Múzeumfaluban etnobiológiai fejlesztésének terve 2009–2011. Záródolgozat. „Múzeumi vezetői ismeretek” tanfolyam. Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, Szentendre, 2008. ősz. Kézirat. – Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága, Savaria Múzeum, Természettudományi Tár, 2009. február, 26 pp.
- BALOGH L. 2009b. Faültetések a Vasi Múzeumfaluban [2009. november 26-án]. In: Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága (VaMMI), Szombathely, 2009. november 26. – www.savariamuseum.hu/programok/alkalmi/1002Faulettes/, www.vasimuzeumfaluhu.hu/hir_5
- BALOGH L. 2010a. Szent György-napi faültetések a Vasi Múzeumfaluban [2010. április 17-én]. In: VaMMI, Szombathely, 2010. április 17. – www.vasimuzeumfaluhu.hu/hirek/2+szentgyorgynapi+faulettesek+a+vasi+muzeumfaluban
- BALOGH L. 2010b. Alakor-vetés a Vasi Múzeumfaluban Beythe-kertjében [2010. április 20-án]. In: VaMMI, Szombathely, 2010. április 20. – <http://www.vasimuzeumfaluhu.hu/hirek/5+alakorvetes+a+vasi+muzeumfalubeythe-kertjeben>
- BALOGH L. 2010c. Csemete-iskola a Vasi Múzeumfaluban Beythe-kertjében [2010. május 19-étől]. In: VaMMI, Szombathely, 2010. július 29. – <http://www.vasimuzeumfaluhu.hu/hirek/7+csemeteiskola+a+vasi+muzeumfalubeythe-kertjeben>
- BALOGH L. 2010d. Carolus Clusius (1526–1609) élete és munkássága. A nagy flamand tudós és magyar barátai emlékének. (Leben und Werk des Carolus Clusius (1526–1609). In Gedenken an einen flämischen Wissenschaftler und dessen ungarische Freunde.) (Carolus Clusius (1526–1609). In the memory of the great Flemish scholar and his Hungarian friends.) – Vas Szemle, 64(4): 395–421, 511, 514. www.vasiszemle.t-online.hu/2010/04/balogh.htm, http://beythe.eu/hirek/BaloghL_Clusius_2010_VSze.pdf
- BALOGH L. 2010e. Faültetések és Csemete-iskola a Vasi Múzeumfaluban Beythe-kertjében. – Vas Szemle, 64(4): 507–509. www.vasiszemle.t-online.hu, http://beythe.eu/hirek/BaloghL_Kronika_2010_VSze.pdf
- BALOGH L. 2011a. Természetközeli erdő kialakítása a Vasi Múzeumfaluban [2011. február 28-ától]. In: VaMMI, Szombathely, 2011. április 7. – <http://www.vasimuzeumfaluhu.hu/hirek/14+termeszetkozeli+erdokialakitasa+a+vasi+muzeumfaluban>
- BALOGH L. 2011b. A Biodiverzitás Napjai 2010-ben, Vas megyében. – Vas Szemle, 65(1): 117–119. www.vasiszemle.t-online.hu
- BALOGH L. 2012a. „Hajdina-kert” – hagyományos természetresre alkalmas tájfajta Vasi Múzeumfaluban-béli bemutatására vonatkozó együttműködés kialakítása a tápiószzelei Növényi Diverzitás Központtal [2012. március 28-án]. – VaMMI, Szombathely, 2012. április 10. <http://www.vasimuzeumfaluhu.hu/hirek/22+hajdina+kert>
- BALOGH L. 2012b. Biogazdálkodás a gyakorlatban. [A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat III. szakosztálya és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága ismeretátadó rendezvényének vendége volt 2012. május 8-án Németh István rábcakapi biogazda.] – VaMMI, Szombathely, 2012. május 22. <http://www.vasimuzeumfaluhu.hu/hirek/25+biogazdalkodas+a+gyakorlatban>
- BALOGH L. – ILLÉS P. – TÓTH K. 2010. „Gyümölcsöző sokféleség” – pályázati felhívás [rég és helyi gyümölcsfajták feltárására és a velük kapcsolatos helyi hagyományok megőrkítésére]. Kézirat. – Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága Savaria Múzeum, Vasi Múzeumbarát Egylet, Szombathely, 2010. november, 9 pp.
- BALOGH L. – PINTÉR I. – SZERDAHELYI T. 2005. Herbarium Waisbeckerianum. 2. Waisbecker Antal herbáriumának harasztjai a szombathelyi Savaria Múzeumban. – Savaria, a Vas Megyei Múzeumok Értesítője, 29: 7–43.
- BÁRDOSI J. 1975. Vasi Múzeumfaluban. – Vas Megyei Múzeumok Katalógusai 28, Szombathely, 66 pp.
- BÁRDOSI J. 1980. Szombathely, Vasi Múzeumfaluban. – Tájak-Korok-Múzeumok Kiskönyvtára, Budapest, 20 pp.
- BÁRDOSI J. 1987. Vasi Múzeumfaluban. In: KURUCZ A. – BALASSA M. I. – KECSKÉS P. (szerk.): Szabadtéri néprajzi múzeumok Magyarországon. – Corvina, Budapest, pp. 112–118.
- BARTHA S. – BALOGH L. – PAPP N. 2011. Népi gyógynövényhasználat Nagybaconban és környékén. In: XII. Magyar Gyógynövény Konferencia, Szeged, 2011. május 5–7. – Gyógyszerészet, Supplementum, LV. évf. 2011. május, pp. S23 – S24.
- BOTTA-DUKÁT Z. – BALOGH L. (eds.) 2008. The most important invasive plants in Hungary. – Hungarian Academy of Sciences, Institute of Ecology and Botany, Vácrátót, 255 pp.

- CSÁSZÁRNÉ UHRIN N. é.n.. A Csörgőalma gyümölcsöskert. – Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság, Őrszentpéter, 6 pp.
- CSOMA Zs. 2005. Egy felsőőri népi iskolai kéziratos gyümölcssteresztési jegyzet 1856-ból, és tanulságai. Adatok Nyugat-Magyarország és az Alpok vidékének újkori népi és államilag szakoktatott, felkarolt gyümölcskulturájához. – *Etnographia*, 116(2): 183-246.
- ÉGETŐ M. 2001. Szőlőművelés és borászat. In: PALÁDI-KOVÁCS A. (főszerk.) – SZILÁGYI M. – ÉGETŐ M. – KUPÓ J. (szerk.): Magyar néprajz. II. Gazdálkodás. – Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 527-595.
- FRENDL K. – BALOGH L. 2004. Etnobotanikai és etnomedicinális adatok Gyimesközéplek térségéből. In: Az MBT Botanikai Szakosztályának 1404. szakkülése, 2004. nov. 22. – Botanikai Közlemények, 91(1-2): 147-148.)
- FRENDL K. – BALOGH L. 2006. Gyimesi és Úz-völgyi csángó települések népi növényismerete. (Ethnobotany in the Csángó settlements of the Gyimes and Úz Valleys, E-Transylvania.) In: Aktuális flóra- és vegetációkutatás a Kárpát-medencében VII. konferencia. Debrecen, 2006. febr. 24-26. – *Kitaiabelia*, 11(1): 50.
- GÁYER Gy. 1929. Egy kivesző gyümölcsfa: a berkenye. – *Természettudományi Közlöny*, 61(897): 709-712.
- GÁYER Gy. 1930. A vasmegyei gesztenyések. – *Ifjúság és Élet*, 5(10): 197-200.
- GÉGER, B. – HOLLER, C. (s.d.) [1999]. Rund um den Apfelbaum. – *Wieseninitiative, Güssing*, 180 pp.
- GERGŐ J. 2012a. Interjú Balogh Lajossal a Pannon Magbank Programról. – *Magyar Rádió*, 2012. márc. 13. (adásban később)
- GERGŐ J. 2012b. Interjú Balogh Lajossal a Vasi Múzeumfalú népi élővilágismereti fejlesztéséről. – *Magyar Rádió*, 2012. márc. 13. (adásban később)
- GUNDA B. 2001. A vadnövények gyűjtése. In: PALÁDI-KOVÁCS A. (főszerk.) – SZILÁGYI M. – ÉGETŐ M. – KUPÓ J. (szerk.): Magyar néprajz. II. Gazdálkodás. – Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 11-40.
- GYULAI F. 2001. Archaeobotanika. A kultúrnövények története a Kárpát-medencében a régészeti-növényzeti vizsgálatok alapján. – *Jószöveg Műhely Kiadó, Budapest*, 221 pp. + 19 tt.
- GYULAI F. 2007. Táplálkozás a történelmi korokban. [Egyetemi jegyzet.] – Szent István Egyetem, Gödöllő, 69 pp.
- H. CSUKÁS Gy. 2002. Katolikus temető a Bakony, Balaton-felvidék tájegységben. – *Téka*, 2002/1: 24-32.
- HOLLÓ L. 1981. Népi növény- és kertkultúra. Kérdőívek és gyűjtési útmutatók. – Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szentendre, 20 pp.
- HOLLY L. 2001. Kultúrnövény fajok a magyar köztermesztésből a Millenáris Kiállítócsarnok tetőkertjében. A bemutatott a magyar génbank anyagából előnevelte és berendezte a tápiószzelei Agrobotanikai Intézet. Kiállítás ismerető. In: ELEŐD Á. – SZEGŐ Gy. (szerk.): „Álmok álmódói – Világgraszoló magyarok” kiállítás, Ganz / Millenáris Park 2001-2002, Budapest.
- HORVÁTH S. 2008. Hamupipőke – Cinderella. Népi életmód az etnikailag sokszínű magyar-osztrák határvidéken (XVIII-XIX. század). In: EHLERS, N. – HAVES, H. – NOLET, R. (szerk.): Élet és tanulás a határregiónban. Feladatok a magyar-osztrák határvidék történelmének kölcsönös megismeréséhez. Témák, módszerek, helyszínek. – *Volkshochschule, Aachen*, pp. 254-259. (angol, német és magyar nyelven)
- HORVÁTH S. – NAGY E. 1987. A Vasi Múzeumfalú beépítése II. ütemének programterve. Kézirat. – Savaria Múzeum, Szombathely.
- ILLÉS P. 2002. Megjegyzések a paraszti kultúra, mint örökség helyzetéről. Az osztrák szőlőhegy jelenlegi állapota kapcsán. – *Vasi Szemle*, 56(2): 235-252.
- ILLÉS P. 2005. A szüreti felvonulások és az egyesületi élet kapcsolatai a második világháborúig Vas megyében. – *Vasi Honismereti Közlemények*, 32(3): 51-65.
- ILLÉS P. 2007. Hegytörvények keletkezéstörténete: egy önrendelkezésében sérített délnyugat-dunántúli hegybéli közösség a XVIII. században. – *Belvedere Meridionale*, 20(5-6): 72-86.
- ILLÉS P. 2009a. A Vasi Múzeumfalú fejlesztési stratégiája 2009-2011. Záródolgozat. „Múzeumi vezetői ismeretek” tanfolyam, 2008. Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, Szentendre. Kézirat. – Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága, Savaria Múzeum, 19 pp.
- ILLÉS P. 2009b. Tendenciák és hatások a délnyugat-dunántúli paraszti szőlőhegyek hagyományos (1960 előtti) tájszerkezetének fejlődésében – különös tekintettel a Vasi-Hegyhátra. – *Zalai Múzeum*, 18: 139-158.
- ILLÉS P. – BALOGH L. 2011. Régi és újabb magyar szőlőfajták telepítése a Vasi Múzeumfalú szőlőhegyére [2011. április 4-én]. In: Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága, Szombathely, 2011. április 19. – <http://www.vasimuzeum-falu.hu/hu/hirek/14+termeszettkozeli+erdo+kialakitasa+a+vasi+muzeum-faluban>
- ILLÉS P. – BALOGH L. 2012. Hegyközség alakult a Márton-hegyen [2012. április 21-én]. In: VaMMI, Szombathely, 2012. május 7. <http://www.vasimuzeum-falu.hu/hu/hirek/24+hegykozseg+alakult+a+marton+hegyen>
- JAKAB L.NÉ 2002. Zöldszékeskert a vöcköndi ház kertjében. – *Téka*, 2002/2: 32-36.
- JAKAB L.NÉ 2008. Parasztkertek megjelenése a tájházakban. Kézirat. – Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szentendre, 2008. nov. 26., 5 pp.
- KOLTAI D. – KOLTAI Zs. 2005. Múzeum és felnőttoktatás. In: Huszár Z. – Vándor A. – Walterné Müller J. (szerk.): Múzeumok az európai térben. – Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága, Janus Pannonius Múzeum, Pécs, pp.161-170.
- KOMONYI É. (szerk.) 2010. Táj- és történelmi almáfajták Kárpátalján. – II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Rákóczi-füzetek LXXIV, Ungvár, 76 pp.
- KOREK J. 1988. A muzeológia alapjai. – Tankönyvkiadó, Budapest, 275 pp.
- MERKLIN T. 2010a. Arcképek, fásítás. Kapcsolat. Ma: programok a múzeumi világnap alkalmából. – *Vas Népe*, 55(114): 7 (máj. 18.) www.vasnepe.hu/kultura_oktatas/20100518_arckepek_fasitas
- MERKLIN T. 2010b. A múlt újdonságairól. A nap témája: Társadalmi és közönségkapcsolatok a múzeumi világnapon. / A múlt újdonságaitól a jövőbe. A nap témája extra: Kétnapos programot rendezett idén a VaMMI a múzeumi világnap alkalmából – Exkluzív kiállítások nyíltak, a Vasi Múzeumfaluban gyümölcsfákat ültettek tegnap a gyerekek. – *Vas Népe*, 55(116): 1, 5 (máj. 20.).
- MERKLIN T. 2010c. Lovagoltatás, kocsiztatás is lesz. – Stratégiai terv készült a Vasi Múzeumfalura. – A gyűjtésen, a megőrzésen, a bemutatáson kívül cél a látogatottság növelése. – Változás a növények, az állatok világában. – *Vas Népe*, 2010. júl. 27., 5. o.
- MERKLIN T. 2012a. Magvas gondolat. A lehéjt mintákat bányában tárolják. – *Vas Népe*, 2012. márc. 12., 3. o. http://vasnepe.hu/cimlapon/20120309_magbank_eroforras/print
- MERKLIN T. 2012b. Tanácsok a biogazdától. A kertművelők régi Vas megyei növények palántáiból is kaptak. – *Vas Népe*, 2012. máj. 10., 1, 4. o. http://www.vasnepe.hu/cimlapon/20120509_biogazdatol_tanacsokat
- MÉSZÁROS M. 2007. Muzeológiai alapismeretek. In: Kófalvi T. – Mészáros M. – Ónodi M.: Közgyűjteményi ismeretek. – Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, pp.117-187.
- MMM GMÉ 2010. A Nyugat-dunántúli Operatív Program, „A balatoni térség turisztikai vonzerejének növelése” felhívására benyújtott, „Georgikon Majormúzeum élményszervezése” NyDOP-2.1.1/F-09-2010-0008 sz. pályázatának ismertetője. – Magyar Mezőgazdasági Múzeum, Georgikon Majormúzeum és Élményszervezés. Kézirat.
- MOLDVAY J. 1968. A Vasi Múzeumfalú kertrendezési tervéhez. – VasiTerv, Vas Megyei Tanácsi Tervezőiroda, Szombathely, 1968. március. Kézirat, törzsszám: 4424, 10 o. + 2 tervrajz.
- MUKICS D. 2010. Szlovén nyelvű riport a Vasi Múzeumfaluban 2010. május 19-én lezajlott gyümölcs-tájfajtaültetéséről. – Slovenski utrinki. Magyar Televízió, 2010. máj. 27. http://videotar.mtv.hu/Videok/2010/05/27/14/Slovenski_utrinki_2010_majus_27_.aspx
- NAGY-TÓTH F. 1998. Régi erdélyi almák. – Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 352 pp.
- NAGY-TÓTH F. 2006. Régi erdélyi körték és egyéb gyümölcsök. – Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 328 pp.
- NAGY Z. 1989. Vas megye néprajzi gyűjteményei és a néprajzi kutatás vázlatos története (1897-1987). In: SELMECZI K. A. – Szabó L. (szerk.): Néprajz a magyar múzeumokban. – Damjanich János Múzeum-Néprajzi Múzeum, Budapest-Szolnok, pp. 63-78, 311.
- NEMES-NÉPI ZAKÁL Gy. 1818. Eörséghnek Leírása ugymint: Annak Természete, Története, Lakosai, ezeknek szokásai, nyelvsvizsgálata, a' mellyeket ösze szedegetett Nemes-Népi Zakál György 1818-dik Esztendőben. – Szerk.: Vörös O., Őrségi Baráti Kör, Szombathely, 1985, 92 pp.

- NÉMETH M. 1967–1975. Ampelográfiai album. I–III. – Mezőgazdasági kiadó, Budapest.
- NÉMETH M. 1974. Régi magyar borszőlőfajták. – *Agrobotanika*, 15: 37–54, 3 tt.
- NYME MÉK é.n. [2007]. Vezetett/egyéni kerékpártúrák a régióban (helyi mezőgazdasági termékek előállításának bemutatásával). Oktatási segédanyag fiatalok részére. Készült az Európai Unió INTERREG IIIC ALICERA projekt támogatásával. Kézirat. – Nyugat-Magyarországi Egyetem Mezőgazdasági és Élelmiszertudományi Kar, Szaktanácsadó és Továbbképző Intézet, Mosonmagyaróvár, 9 pp.
- ODOROZZI, P. – ABRAM, S. 2001. Profumi e sapori perduti il fascino della frutta antica. – *Associazione Spadona, Ronzone*, 160 pp.
- OLÁH A. 1986. „Az idő a gazda mindenütt...” Népi természetismeret, időjósági megfigyelések és hiedelmek. – Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 143 pp.
- ŐRSI J. 2008. A népi kultúra szerepe az ezredfordulón. In: Múzeumi tükrökép. Múlt, jelen, jövő tájmúzeumi szemzőgből. – Túrkevei Kulturális Egyesület, Finta Múzeumért Alapítvány, Túrkeve, pp. 112–118. (Elhangzott 2003. nov. 28-án, a II. Alföldi Kongresszuson, Békéscsabán.)
- PÁLMAI A. – SZABÓ T. A. 1999. *Malus domestica* – mint génökölógiai modellnövény (kézirat). BDTF, Szombathely.
- PAPP E. 2007. Haszonnövények színes atlasza I–II. (szerk.: ARANYOSSY Á.). Mezőgazda Kiadó, Budapest, 452 + 185 pp.
- PAPP N. – BARTHA S. – BORIS GY. – BALOGH L. 2011a. Traditional use of medicinal plants for respiratory diseases in Transylvania. In: CIPAM 2011: The International Congress on Aromatic and Medicinal Plants, April 13th – 15th, 2011, Cagliari, Italy, Abstract book, p. 334.
- PAPP N. – BARTHA S. – BORIS GY. – BALOGH L. 2011b. Traditional use of medicinal plants for respiratory diseases in Transylvania. – *Natural Product Communications (Westerville, Ohio, USA)*, 6(10): 1459–1460.
- PÉNTEK J. – SZABÓ T. A. 1985. Ember és növényvilág. Kalotaszeg növényzete és népi növényismerete. – Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 368 pp.
- PINKERT Zs. 1913. A biológiai iskolakert berendezése. A kiskunfélegyházi Magyar Királyi Állami Tanítóképző-Intézetben (9 ábrával). – Vesszősi József Könyvnyomdája, Kiskunfélegyháza, 143 pp. + 7 tt.
- POÓCZA H. – DANKOVICS R. 2010. Állatok Világnapja [a Vasi Múzeumfaluban, 2010. október 4–5-én]. In: VaMMI, Szombathely, 2010. október 8. <http://www.vasimuzeumfalu.hu/hu/hirek/9+allatok+vilagnapja>
- POSCH J. – KARAL V. 1998. Aratási ünnepség Felsőőrten. Schnitterfest in Oberwart. – *Örség-Die Wart: A Burgenlandi Magyar Kultúregyesület tájékoztató lapja-Informationsblatt des Burgenländisch-Ungarischen Kulturvereines Nr. 39*, 1998. dec., pp. 33–39, 66–68.
- RÓNAI K. 1969. A Vasi Múzeumfalú tervezése. – *Vasi Szemle*, 23(4): 516–522.
- RÓNAI K. 2001. A Vasi Múzeumfalú az építész szemével. – *Magyar Múzeumok*, 7(3): 21–22.
- SCHOLTEN, S. (author) – MAURITS, H. (ed.) – BALÁZS GY. – POROSZLAI I. (szerk.) 2001. A múzeumi munkaterv alapjai. (Kézirat gyanánt; ford.: FÜRÉSZ A.) – *Nederlandsche Museum Vereniging, Amsterdam* – Budapest, 28 pp.
- SCHUH, K. – SCHUH, U. 2006. 150 Jahre Arnoldisches Obstkabinett – eine Obstorten-ausstellung der besonderer Art. – *Abhandlungen und Berichte des Museums der Natur Gotha*, 24: 3–12.
- SER [SIMON E.] 2011. Elfelejtett gyümölcsceink védelmében. Hajlójatok le a földig és emelkedjétek az égbe utánuk – A test frissül, a szellem élénkül, a lélek szárnyal. – *Vas Népe*, 2011. okt. 18., 11. o.
- SONNEVEND I. 2012. Elfelejtett gyümölcsceink, a házi berkenye és a barkócaberkenye. – *Viza Nyomda, Veszprém*, 86 pp.
- SURÁNYI D. 1988. Régi magyar ellenálló gyümölcsfajták. – *Biofűzetek* 21. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 48 pp.
- SURÁNYI D. 2002. Gyümölcsöző sokféleség. Biodiverzitás a gyümölcsstermesztésben. – *Akcident Nyomdaipari Kft., Cegléd*, 140 pp. + 50 tt.
- SURÁNYI D. 2005a. A gyümölcsfaiskolák tájformáló szerepe a régi Magyarországon. – *Tájökölógiai Lapok*, 3(1): 1–17.
- SURÁNYI D. 2005b. Magyarország gyümölcs-flórájának biológiai és ökológiai jellemzése. (Hazai vadon termő, meghonosodott, elvadult és potenciális gyümölcsfajok, valamint a természetelt kultivárok értékelése.) – *Kanitzia*, 14: 137–206.
- SZABÓ L. Gy. 2002. Németh Márton, a pécsi szőlészeti kutatás kiemelkedő egyénisége. – *Pécsi Szemle*, 5(4): 93–103.
- SZABÓ L. Gy. 2010. Németh Márton, a pécsi természettudós. – *Kertgazdaság*, 42(3–4): 166–170.
- SZABÓ L. Gy. – SZABÓ M. 2012. Egy bisse parasztkert nyomai – falusi génbank? In: SZOTYORI-NAGY Á. (szerk.): *Gazda és növénye a 19. században. A „Georgikon Majormúzeum élménygazdasága” projekt keretében 2012. május 16–17. tartott konferencia tanulmánykötete.* – Georgikon Majormúzeum, Keszthely, pp. 65–73.
- SZABÓ T. A. 1995. Növényi házkörnyezet kutatás (aedobotanica és „in situ” génmegőrzés). Előtanulmány az etnobotanika és népi építészettel kérdésköréhez. In: CSERI M. (szerk.): *Nyugat-Dunántúli népi építészete.* – Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum – Savaria Múzeum, Szendendre – Szombathely, pp. 509–536.
- SZABÓ T. A. 1998. *Beythe Kert – Etnobotanikai gyűjtemény a Vasi Múzeumfaluban, Szombathelyen.* – MABOSZ Hírlevél (Budapest), 5(2): 2.
- SZABÓ T. A. 2001. Alte ungarische Obstsorten. In: *Beiträge zum Streuobstbau in Europa. Stand, Entwicklungen und Probleme. Internationale Streuobst-Fachtagung „POMILLENIUM 2000” 23. bis 25. Oktober 2000, Burg Güssing/Burgenland.* – *Conference Papers/Tagungsberichte, Vol. 28/Bd. 28, CP-028, Wien/Vienna*, pp. 55–58. <http://www.umweltbundesamt.at/fileadmin/site/publikationen/CP028.pdf>
- SZABÓ T. A. (ed.) 2005. Index seminarum in 2004 collectorum que Hortus Experimentalis Andreas et Stephanus Beythe nominate in 2005 pro mutua commutatione offert. (Germplasm offered for exchange in 2005 by Andreas and Stephanus Beythe Experimental Gardens.) – *BioTár Electronic, University of Veszprém, Institute of Biology, Department of Botany, Veszprém, Laboratory of Biological Databases and History of Biology (MTA/TKI); Berzsényi College, Department of Chemistry and Environmental Sciences, Szombathely, Laboratory of Ecological Genetics and Crop Evolution; Vas County Museums’ Directorate, Szombathely, Vas County Museum Village*, 32 pp.
- SZABÓ T. A. – KOVÁCS J. A. – TAKÁCS B. – R. SKRIBANEK A. – BALOGH L. – POZSIK L. – SZABÓ T. A. 1992. Ethnobotanical and conservational value of the churchyard flora and vegetation in Carpathian area. In: *Etnobotanica ’92, 20–26 de septembrie 1992. Cordoba, Espana. Libro de resúmenes*, pp. 379–380.
- SZABÓ T. A. – PÉNTEK J. 1976, 1996. Ezerjófú. Etnobotanikai útmutató. – *„Növekedvén nevelünk...” sorozat* 5. kötete. Készült a Kriterion Kiadónál/Bukarest, 1976, 255 pp./ megjelent eredeti kiadás alapján. Sorozatszerkesztő: DEME T. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996, 218 pp.
- SZABÓ T. A. – R. SKRIBANEK A. – KOVÁCS J. A. – TAKÁCS B. – POZSIK L. – BALOGH L. 1991. A temetőkertek növényzetéről (Etnobotanikai kitekintés). – *Néprajzi Hírek*, 20(1): 66–70.
- SZABÓ T. A. – SZABÓ I. – PÉNTEK J. – BALOGH L. – BAUER N. – FRENDEL K. 2003. Ethnobotanical and ethnobiodiversity studies for in situ protection of horticultural plant genetic resources in Alp-Balkan-Carpath-Danube [ABCD] Area. In: FORSLINE P. L. et al. (eds.): *Proceedings of the XXVI. International Horticultural Congress and Exhibition (IHC2002), Toronto, Canada, 11–17 Aug. 2002. Plant genetic resources, The Fabric of Horticulture’s Future.* *ISHS Acta Horticulturae* 623, pp. 69–86.
- SZILÁGYI M. 2001. Kerti növénytermesztés – kertészkedés. In: PALÁDI-KOVÁCS A. (főszerk.) – SZILÁGYI M. – ÉGETŐ M. – KUPÓ J. (szerk.): *Magyar néprajz. II. Gazdálkodás.* – Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 462–492.
- SZOMMER I. – NAGY E. – TÓTH K. 1998. Falu a város közepén. Vasi Múzeumfalú, Szombathely. / Dorf mitten in der Stadt. Das Freilichtmuseum vom Komitat Vas in Szombathely. / A village in the centre of town. Vas County Museum Village, Szombathely. – *Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága, Szombathely*, 24 pp.
- TANAI I. 2010. Gyümölcsös csemeteket a Vasi Múzeumfaluban. – *Vas Megyei Önkormányzatának honlapja, Magazin*, 2010. máj. 21. 11:10 www.vasmegegye.hu/index2.html
- TÓTH J. 1939. Így épít a vasi nép. V. Gazdasági épületek. – *Vasi Szemle*, 6(4): 222–235.
- TÓTH J. 1963. A Vas megyei szabadtéri múzeum. – *Vasi Szemle*, 17(1): 81–82.
- TÓTH J. – LOMOSCHITZ K. 1936. Séta a városban. In: SZEPESHÁZI R. (szerk., kiad.): *Szombathely. Városismertetés*, pp. 8–12.
- VÁSÁRHELYI T. (szerk.) 2008. Múzeumi vezetési ismeretek. A tanfolyam jegyzete, 2007–2008. – *Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, Szentendre*, 173 pp.

VMS 2012a: Őrizz meg a jövődet Gyümölcsoltó Boldogasszony napján! – Vidékfejlesztési Minisztérium Sajtóirodája, 2012. március 19. <http://www.kormany.hu/hu/vidékfejlesztési-miniszterium/vidékfejlesztésért-felelos-allamtitkarsag/hirek/orizd-meg-a-jovodet-gyumolcsolto-boldogasszony-napjan>

VMS 2012b. Hagyományos kultúrnövényeink és használlataink az új évezredben. – Vidékfejlesztési Minisztérium Sajtóirodája, 2012. május 23. <http://www.kormany.hu/hu/vidékfejlesztési-miniszterium/parlamenti->

allamtitkarsag/hirek/hagyomanyos-kulturnovenyeink-es-hasznallataink-az-uj-evezredben

vv [Vojnovics V.] 2009a: Százegy fával gyarapodott a múzeumfalú. — Vas Népe, 54: 5 (2009. nov. 27.).

vv [Vojnovics V.] 2009b: A környezet is a múltat idézi. Múzeumpedagógiai célja is van az akciónak. — Vas Népe, 54: 14 (2009. dec. 2.).

Lajos BALOGH

„DIE ZEIT IST ÜBERALL DER WIRT ...”

RESULTATE DER ETHNOBIOLOGISCHEN ENTWICKLUNGEN DES DORFMUSEUMS IM KOMITAT VAS VON 2009 BIS 2012, MIT BESONDEREM HINBLICK AUF DIE ETHNOBOTANISCHEN BELANGE

Der Bedarf nach einer der landschaftsgetreuen Einbettung des Dorfmuseums, der grünen Insel der Stadt Szombathely, wurde bereits ab Mitte der 1990er formuliert. Ab dieser Zeit wurde in dem Dorfmuseum unter der Leitung des Professors Attila T. Szabó der Beythe- (ethnobotanische) Garten betrieben. Dessen Traditionen wurden 2008 widerbelebt und die Inhalte der Verbindung der Flora und Fauna und der Volkskultur planmäßig entwickelt. Aufgrund des schnellen Verschwindens von relevantem Kenntnismaterial bietet das Museum gute räumliche Möglichkeiten zu genbewahrenden und ethnobiologischen Aufgaben der Informationsverbreitung. In diesem Sinne wurde die den volkstümlichen Bauelementen entsprechende lebendige Umgebung gestaltet.

Die ethnobiologischen Haupteinheiten sind wie folgt: a) Pflanzengartenumgebung und „Dorf-Wald“; b) „Setzling-Schule“, der Obstgarten des Beythe-Gartens (Sammlung alter regionsspezifischer Obstsorten); c) „Márton-Berg“, der Weingarten des Beythe-Gartens (Sammlung alter und neuerer Rebsorten); d) „Hajdinger Garten“, Gebiet zur Vorstellung krautiger Nähr- und Nutzpflanzen des Beythe-Gartens. Zwischen 2009 und 2012 an die 330 einheimischen Bäume und Sträucher, sowie Obstbaum- und Rebsorten unter Einbezug von Schulklassen im Dorfmuseum angepflanzt. Die ethnozoologischen Inhalte, ebenso wie die PR- und Museumpädagogikaspekte werden hier nur skizzenhaft angeführt.